

Nr 30

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling, m. m.; given Stockholms slott den 30 januari 1970.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden och lagrådets protokoll, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling,
- 2) lag om ändring i utlänningslagen (1954: 193).

GUSTAF ADOLF

Lennart Geijer

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag till lag om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling. Utlämning skall enligt den föreslagna lagen kunna ske för verkställighet av beslut enligt de olika ländernas lagstiftning om bl. a. nykterhetsvård, barna- och ungdomsvård och vård av psykiskt sjuka. Avsikten är i första hand att möjliggöra hemsändning av personer som tillfälligt avvikit från annat nordiskt land. Motsvarande lagförslag väntas under året bli framlagda för behandling i de övriga nordiska ländernas folkrepresentationer.

Lagförslaget bygger på det samarbete i fråga om utlämning för verkställighet av beslut på de nämnda områdena som redan nu förekommer främst med stöd av utlänningslagstiftningen. Förslaget innebär att utlämning skall kunna ske efter framställning från myndighet i beslutslandet. Ansvaret för att pröva framställning ligger enligt förslaget i första hand på lokal polismyndighet. Det förutsätts dock att samråd äger rum med andra myndigheter, främst när det gäller utlämning av person med ett framträdande vårdbehov. Beslutar polismyndigheten om utlämning får talan mot beslutet föras hos länsstyrelsen.

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1971.

I) Förslag
till
Lag
om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet
av beslut om vård eller behandling

Härigenom förordnas som följer.

1 §

Den som enligt beslut av myndighet i Danmark, Finland, Island eller Norge skall vara omhändertagen för vård eller behandling får efter framställning utlämnas enligt vad som sägs i denna lag för verkställighet av beslutet.

Om utlämning för brott finns särskilda bestämmelser.

2 §

Utlämning får beviljas endast under villkor

att framställningen grundas på beslut enligt vederbörande stats lagstiftning om nykterhetsvård eller vård av narkotikamissbrukare, barna- och ungdomsvård, vård av psykiskt sjuka, omsorger om psykiskt utvecklingsstörda eller åtgärder mot försumliga försörjare eller samhällsfarligt sociala,

att den som begäres utlämnad enligt beslutet skall intagas eller hållas kvar på anstalt eller uppehålla sig på plats som särskilt anvisats honom och att beslutet får verkställas i den stat där det meddelats.

3 §

Svensk medborgare får utlämnas endast om han har hemvist i den stat där beslutet meddelats samt beslutet avser vård och det är mest ändamålsenligt att vården beredes honom i den staten.

4 §

Framställning om utlämning göres hos polismyndigheten i den ort där den som begäres utlämnad uppehåller sig. Är uppehållsorten okänd, göres framställningen hos rikspolisstyrelsen som vidarebefordrar den till vederbörande polismyndighet.

5 §

Finner polismyndigheten att villkoren för utlämning är uppfyllda och att utlämning eljest icke bör vägras, får polismyndigheten meddela beslut om utlämning.

Förordnar polismyndigheten ej om utlämning, skall handlingarna skyndsamt sändas till länsstyrelsen som beslutar i ärendet.

6 §

När ärende handlägges av polismyndighet eller länsstyrelse, skall förhör hållas med den som begäres utlämnad, om hans hörande ej saknar bety-

delse för utredningen. Underlåter den som begäres utlämnad att efter kallelse inställa sig till förhör, får han hämtas till förhöret.

Beslut om utlämning får icke meddelas utan att den som begäres utlämnad fått tillfälle att yttra sig.

7 §

Den myndighet, hos vilken ärende om utlämning är anhängigt, skall förordna biträde åt den som begäres utlämnad, om det fordras för att han skall kunna bevaka sin rätt i ärendet.

Den som förordnats till biträde har rätt till arvode och ersättning för kostnad efter vad som finnes skäligt. Arvodet och ersättningen skall utgå av allmänna medel och stanna på statsverket.

8 §

Kan det skäligen befaras att den som begäres utlämnad avviker eller på annat sätt undandraget sig utlämning, får den myndighet hos vilket ärendet är anhängigt meddela honom förbud att utan tillstånd lämna den uppehållsort som anvisas honom (reseförbud) eller besluta att han skall omhändertagas.

Meddelar polismyndighet beslut enligt första stycket före utlämningsfrågans prövning, får beslutet avse reseförbud under högst tio dagar eller omhändertagande under högst tre dagar. I fall som avses i 5 § andra stycket får polismyndigheten eller länsstyrelsen förordna om reseförbud eller omhändertagande för tiden intill dess länsstyrelsen prövat ärendet. Vid beviljande av utlämning kan förordnas att beslut om reseförbud eller omhändertagande skall gälla för tiden intill dess verkställighet sker.

Föreligger ej längre skäl för reseförbud eller omhändertagande, skall beslutet omedelbart hävas.

9 §

Är någon efterlyst här i riket med anledning av beslut som kan föranleda utlämning enligt denna lag, får polismyndigheten i den ort där han uppehåller sig meddela honom reseförbud eller besluta om hans omhändertagande i avbidan på framställning om utlämning. Sådant beslut får meddelas endast om sannolika skäl föreligger att framställning om utlämning bifalles samt det skäligen kan befaras, att den som efterlysts avviker eller eljest undandraget sig utlämning. Den myndighet som begärt efterlysningen skall ofördröjligen underrättas om vidtagen åtgärd.

Beslut som avses i första stycket skall omedelbart hävas, när skäl för åtgärden ej längre föreligger eller om framställning om utlämning icke mottagits inom fem dagar från den dag då åtgärden vidtogs. Sedan framställning inkommit, skall reseförbud eller omhändertagande bestå endast om beslut därom meddelas enligt 8 §.

10 §

Beslut i fråga om utlämning skall meddelas utan dröjsmål. Är den som begäres utlämnad omhändertagen enligt 8 §, skall länsstyrelsen, om ej synnerligt hinder möter, meddela beslut inom fem dagar från den dag då handlingarna inkom till länsstyrelsen eller, om omhändertagandet skett därefter, inom samma tid från dagen för omhändertagandet.

Har beslut om utlämning eller om åtgärd enligt 8 eller 9 § meddelats, skall beslutet jämte besvärshänvisning skyndsamt delges den som beslutet avser.

11 §

Talan mot polismyndighets beslut enligt denna lag föres hos länsstyrelsen genom besvär. Besvärshandlingen inges till polismyndigheten. Vid talan mot beslut om utlämning skall besvärshandlingen ha inkommit inom en vecka från den dag då klaganden delgavs beslutet.

Mot länsstyrelsens beslut föres talan hos Konungen genom besvär. Besvärshandlingen inges till länsstyrelsen. Vid talan mot beslut om utlämning skall besvärshandlingen ha inkommit inom en vecka från den dag då klaganden delgavs beslutet.

Talan mot beslut om reseförbud eller omhändertagande får föras utan inskränkning till viss tid.

12 §

Beslut om reseförbud eller omhändertagande länder omedelbart till efterrättelse.

Polismyndighet och länsstyrelse får, när särskilda skäl föranleder det, förordna att dess beslut om utlämning verkställs omedelbart.

13 §

I fråga om utlämning enligt denna lag äger 7 och 18 §§ lagen (1959: 254) om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge motsvarande tillämpning.

14 §

Den som utlämnas från stat som anges i 1 § till annan sådan stat får föras genom riket utan särskilt tillstånd.

15 §

Konungen förordnar om tillämpning av denna lag i förhållande till stat som anges i 1 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971.

2) Förslag
till
Lag
om ändring i utlänningslagen (1954:193)

Härigenom förordnas, att 71 § utlänningslagen (1954:193) skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

71 §.¹

Konungen meddelar ————— politisk flykting.

Efter avtal ————— av avtalet.

Om utlämning för brott och om överförande till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av här i riket ådömt frihetsstraff är särskilt stadgat.

Om utlämning för brott och om överförande till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av här i riket ådömt frihetsstraff *samt om utlämning till dessa länder för verkställighet av beslut om vård eller behandling* är särskilt stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971.

¹ Senaste lydelse 1968: 755.

Utdrag av protokollet över justitieärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 3 oktober 1969.

Närvarande:

Statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, KLING, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GEIJER, WICKMAN, MOBERG, BENGTTSSON, LÖFBERG.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge med anledning av beslut om vård eller behandling* och anför.

I. Inledning

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade dåvarande chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, år 1953 särskilda sakkunniga för att utreda frågan om ökade rättsliga garantier vid administrativa frihetsberövanden och därmed sammanhängande spörsmål. Vid nordiskt justitieministermöte i Helsingfors år 1956 diskuterades frågan om hemsändande inom Norden av person som är föremål för administrativt frihetsberövande. Med anledning därav beslöt Kungl. Maj:t i början av 1957 att utvidga utredningsuppdraget för de sakkunniga till att omfatta även den på justitieministermötet diskuterade frågan. Utredningsarbetet i denna fråga bedrevs i nordiskt samråd. Överläggningar hölls sålunda med delegerade från Danmark, Norge och Finland i Stockholm år 1961 och i Köpenhamn och Helsingfors år 1962. I januari 1964 avgav de sakkunniga betänkandet SOU 1963: 79.¹

Utredningen och de delegerade har enats om att förorda, att myndigheterna i de olika länderna åläggs att medverka vid verkställighet av vissa beslut om frihetsberövande eller omhändertagande, som har meddelats i annat nordiskt land, och att denna medverkan regleras genom nordiska lagar som i huvudsak överensstämmer med varandra. I betänkandet finns

¹ De sakkunniga har varit häradshövdingen Erik Alexanderson, ordförande, riksdagsmannen Emil Ahlkvist, landssekreteraren Erik Axelson, socialläkaren Carl-Gustaf Berglin, riksdagsmannen Birger Gezelius (avliden den 6 september 1961) och hovrättsrådet Holger Nordqvist (fr. o. m. den 16 oktober 1961).

förslag till sådana lagar (s. 57 ff). Det svenska lagförslaget benämns förslag till lag om utlämning för verkställighet av vissa beslut om frihetsberövande i Danmark, Finland, Island och Norge. Förslaget torde få fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Yttranden över betänkandet har efter remiss avgetts av justitiekanslern (JK), Göta hovrätt, hovrätten för Västra Sverige, hovrätten för Övre Norrland, av dåvarande fångvårdsstyrelsen, socialstyrelsen, medicinalstyrelsen och statspolisintendenten samt av statens utlänningskommission, riksrevisionsverket, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Jönköpings, Gotlands, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus, Värmlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, ILO-kommittén, polisberedningen, förvaltningsdomstolskommittén, Sveriges advokatsamfund, Malmöhus läns landstings centralstyrelse för undervisning och vård av psykiskt efterblivna, Nykterhetsvårdens anstaltsförbund, Föreningen Sveriges polismästare, Föreningen Sveriges landsfiskaler, Svenska landstingsförbundet och Svenska nykterhetsvårdsförbundet.

Överståthållarämbetet har överlämnat yttranden från stadskollegiet och polismästaren i Stockholm. Flertalet länsstyrelser har bifogat yttranden från dåvarande landsfogden i länet och andra polismyndigheter. Några länsstyrelser har dessutom överlämnat yttranden från barnavårds-, social- eller nykterhetsnämnder eller andra organ.

Efter remissbehandlingen har överläggningar ägt rum på departementsplan mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige. Från isländskt håll har man förklarat sig överväga en likartad lagstiftning.

2. Nuvarande förhållanden

2.1. Frihetsberövanden utom kriminalvårdens ram

Bestämmelser som ger möjlighet att ingripa med beslut om frihetsberövande utom kriminalvårdens ram finns på flera viktiga områden. Både i Sverige och i de övriga nordiska länderna finns sådana bestämmelser bl. a. i lagstiftning om alkoholmissbrukare, om barn och ungdom och om psykiskt sjuka. Översiktligt kan om lagstiftningen i de nordiska länderna på dessa och närbesläktade områden anföras följande.

I *Sverige* kan enligt lagen (1954:579) om nykterhetsvård den som är hemfallen åt alkoholmissbruk under vissa förutsättningar tvångsintas på allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare. Härom beslutar länsstyrelse efter ansökan av nykterhetsnämnd eller, i vissa fall, polismyndighet. Sistnämnda myndighet har också under särskilda villkor rätt att tills vidare omhänderta alkoholmissbrukare. Sådant omhändertagande skall skyndsamt prövas av länsstyrelsen.

Enligt barnavårdslagen (1960:97) kan barnavårdsnämnd under vissa för-

utsättningar omhändertata underårig för samhällsvård, trots att samtycke inte lämnas vare sig av hans föräldrar eller av honom själv. Den omhändertagne skall överlämnas till enskilt hem eller placeras i lämplig anstalt, i vissa fall i ungdomsvårdsskola. Föreligger sannolika skäl för ingripande mot en underårig, får barnvårdsnämnden, i väntan på att ärendet kan avgöras slutligt, omhändertata den underårige för utredning. Polismyndighet kan vidare under vissa förutsättningar ta underårig i förvar i väntan på barnvårdsnämnds beslut. Om någon, som inte har fyllt 18 år, behöver vård och fostran på grund av att föräldrarna har avlidit eller övergett honom, skall barnvårdsnämnden, om behovet inte tillgodoses på annat sätt, omhändertata honom för samhällsvård. Den som har fyllt 15 år får dock i regel omhändertatas på denna grund endast efter eget samtycke.

Tvångsintagning på sjukhus av den som är psykiskt sjuk regleras i lagen (1966:293) om beredande av slutna psykiatrisk vård. Om sådan intagning beslutar överläkaren på sjukhuset efter ansökan av anhörig eller myndighet. Den som är psykiskt utvecklingsstörd kan under vissa förutsättningar tvångsintatas på särskola eller vårdanstalt. Bestämmelser härom finns i lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda.

Försumliga försörjare kunde enligt tidigare gällande lagstiftning tvångsintatas på arbetshem. Bestämmelserna härom upphävdes den 1 juli 1964. Samhällsringripandena mot försumliga försörjare begränsar sig därför — utöver åtgärder för utsökning o. d. — numera till rehabiliteringsåtgärder m. m.

Tidigare gällande lagstiftning angående lösdrivares behandling har den 1 januari 1965 ersatts med lagen (1964:450) om åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet. Allmän domstol kan enligt denna lag förordna om intagning i arbetsanstalt av den som befinner vara samhällsfarligt asocial.

I Danmark, Finland och Norge gäller följande.

Ansvar för nykterhetsvården vilar i *Danmark* i varje kommun på »det sociale udvalg». Detta kan under vissa förutsättningar låta tvångsintata alkoholmissbrukare på en godkänd institution eller eventuellt på sjukhus för erforderlig behandling. I Köpenhamn och Århus ankommer motsvarande uppgifter på magistraten. I *Finland* ankommer det i varje kommun på socialnämnden att utöva samhällets tillsyn på nykterhetsvårdens område. Alkoholmissbrukare kan tvångsintatas på vårdanstalt. Med alkoholmissbrukare likställs den som missbrukar annat berusningsmedel, t. ex. narkotika. Om intagning på vårdanstalt beslutar länsstyrelsen på framställning av socialnämnden, polischef m. fl. Tillfälligt omhändertagande på vårdanstalt kan under vissa förutsättningar ombesörjas av socialnämnden i väntan på länsstyrelsens beslut. I *Norge* svarar i varje kommun en »edruskapsnevnd» för nykterhetsvården. Nämnden får, om läkare finner nödvändigt att missbrukare av alkohol eller annat berusningsmedel intas på sjukhus för undersökning, besluta om sådan intagning för viss

kortare tid. Nämnden kan vidare under vissa förutsättningar besluta, att missbrukare skall tas in i ett »kursted».

Barna- och ungdomsvården ombesörjs i kommunerna i *Danmark* av »børne- og ungdomsværnet». Denna myndighet får under vissa förutsättningar i fråga om barn under 18 år mot dess eller föräldrarnas vilja besluta om att det skall sörjas för att barnet »anbringas uden for hjemmet i plejehjem, kostskole eller under andre private former, i børne- og ungdomshjem, i sygehus eller i anden behandlingsinstitution». Myndigheten har också rätt att besluta att ett barn som frivilligt kommer under vård utanför hemmet skall hållas kvar. I *Finland* svarar i varje kommun en avdelning av socialnämnden för barna- och ungdomsvården. Nämnden kan under vissa förutsättningar omhänderta barn oberoende av föräldrarnas och dess eget samtycke. Beslut om omhändertagande underställs socialstyrelsen för fastställelse. Den vars omhändertagande beslutats skall genom nämndens försorg placeras i enskilt hem eller i barnhem eller beredas den särskilda vård, som kan befinnas nödvändig. Barn, som har visat vanart eller är i fara att bli vanartat, kan under vissa förutsättningar tas in i uppfostringsanstalt. Barn, vars föräldrar har dött eller som har övergetts av dem och vars vård och uppfostran på grund av medellöshet äventyras, skall också tas om hand av socialnämnden. Barna- och ungdomsvården i *Norge* ombesörjs i varje kommun av en »barnevernsnevnd». Nämnden är behörig att överta vården av ett barn mot dess och dess föräldrars vilja och för uppfostran placera det utanför hemmet. Företrädesvis kommer placering i fosterhem eller särskilda barnhem i fråga men även placering i specialskola, observationsskola eller annan institution för »særomsorg» med frihetsin- skränkning förekommer. Barn, som ingen tar sig an, skall nämnden utan vidare ta vård om.

Beträffande vården av psykiskt sjuka och av psykiskt utvecklingsstörda är för *Danmarks* del först att nämna, att det, när psykiskt sjuk är i behov av vård, åligger hans närmaste att föranstalta om hans intagning på mentalsjukhus. Beslut om intagning, vilket kan meddelas mot den sjukas vilja, fattas av vederbörande överläkare vid sjukhuset. Vården av psykiskt utvecklingsstörda ombesörjs på det lokala planet av särskilda »forsorgscentra». En allmän utbildningsplikt gäller för den psykiskt utvecklingsstörde från skolpliktens inträde till dess han har fyllt 21 år. Behövs tvångsvis genomförande av »forsorgscentrets» anvisningar och beslut, tillämpas för barn under 18 år de allmänna reglerna för barna- och ungdomsvården. Beträffande ungdom över 18 år, som inte är föremål för »børneforsorg», beslutar däremot »forsorgscentret» om sättet för utbildningspliktens fullgörande. I fråga om vuxna kan tvångsåtgärder vidtas endast om den utvecklingsstörde är farlig för sig själv eller andra. Att svara för mentalsjukvården ankommer i *Finland* i första hand på kommunerna. Tvångsintagning på mentalsjukhus för vård beslutas av vederbö-

rande ansvarige läkare på framställning av anhörig, polismyndighet eller vissa andra myndigheter. Tvångsintagning kan ske också på föranstaltande av polismyndighet för undersökning av vederbörandes sinnestillstånd. Beträffande psykiskt utvecklingsstörda kan under vissa förutsättningar beslut fattas om vård i särskilda anstalter med tillhörande institutioner eller i vård-, arbets- eller undervisningshem. Beslut om tvångsintagning på anstalt fattas av anstaltsföreståndaren eller i vissa fall av anstaltens direktion på framställning av socialnämnden. För *Norges* del gäller att den som är allvarligt psykiskt sjuk kan tas in på sjukhus utan eget samtycke, om hans närmaste eller offentlig myndighet begär det och sjukhusets överläkare finner vissa indikationer föreligga. I fråga om psykiskt utvecklingsstörda saknas särskilda regler om frihetsberövanden.

Beträffande försu ml i ga försörjare gäller i *Danmark* att den som underlåter att fullgöra skyldighet att betala underhållsbidrag kan åläggas att »avsona» bidraget. »Avsoning» innebär ett frihetsberövande vars varaktighet bestäms av storleken av det oguldna bidragsbeloppet. En förutsättning för ingripandet är att betalning inte har kunnat erhållas genom utmätning eller införsel. »Avsoning» beslutas av vederbörande »politimester» och i Köpenhamn av »overpræsidenten». För verkställigheten gäller samma regler som för »straf af hæfte». Har någon i *Finland* försummat sin försörjningsplikt och har, huvudsakligen på grund av detta, socialhjälp utgått till den eller dem som han är försörjningspliktig mot, kan länsstyrelsen under vissa förutsättningar på framställning av socialnämnden förordna, att vad den försörjningspliktige har ålagts betala skall ersättas genom arbete i arbetsinrättning. Särskilda regler har meddelats om den som underlåter att erlægga underhållsbidrag. Länsstyrelsen kan förordna, att sådan person skall insättas i arbetsinrättning för att med sitt arbete fullgöra underhållsplikten. I *Norge* gäller, att den som åsidosätter sin underhållsplikt mot maka, barn eller moder till barn kan dömas till straff enligt skilda bestämmelser. Åklagarmyndighet kan i vissa fall i domen få fullmakt att ålägga den försumlige tvångsarbete eller intagning i »kuranstalt» under viss tid.

Vad angår lösdrivare får i *Danmark* »amtmanden» förordna, att en person som är »erhvervs- og subsistensløs» skall tas in i »forsorgshjem». Beslut om tillfälligt omhändertagande i väntan på »amtmandens» beslut får träffas också av »det sociale udvalg». I *Finland* kan länsstyrelsen besluta om intagning av lösdrivare i arbetsanstalt eller om hans hållande i tvångsarbete efter framställning av socialnämnd eller polismyndighet. I ett nyligen framlagt kommittébetänkande föreslås, att tvångsarbete avskaffas som vårdform. Lösdriveri är i *Norge* kriminaliserat. Domstol kan under vissa förutsättningar bemyndiga åklagarmyndigheten att sätta den som har dömts för lösdriveri i arbete för det allmänna eller hos enskild eller i tvångsarbetshus. Vidare gäller, att polismyndighet kan förelägga en

lösdrivare att bege sig till sitt hemvist. Om han saknar hemvist, kan han föreläggas att skaffa sig det, och om han underlåter detta, kan han få hemvist anvisat för sig. Intill dess hemsändning kan verkställas eller anvisning av hemvist sker, får lösdrivaren hållas i fängsligt förvar. Beslut här om fattas av vederbörande underrätt.

En närmare redogörelse för lagstiftningen i Danmark, Finland och Norge finns i utredningens betänkande s. 66 ff.

2.2. Utlämning för verkställighet av beslut om administrativt frihetsberövande

Enligt lagen (1959:254) om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge kan utlämning ske bl. a. för verkställighet av sådant frihetsberövande som utgör påföljd för brott. Någon motsvarande lagstiftning som direkt tar sikte på omhändertagande som beslutas i andra sammanhang finns inte. Emellertid är vissa bestämmelser i utlämningslagen (1954:193) så allmänt utformade att de erbjuder vissa möjligheter att till hemlandet i och för omhändertagande återföra nordiska medborgare som vistas i Sverige. Sålunda kan t. ex. polismyndighet *avvisa* utlämning, som kommer till Sverige, om han kan antas komma att sakna erforderliga medel för sin vistelse här i riket. Detsamma gäller bl. a. om det skäligen kan antas att utlämningen inte kommer att ärligen försörja sig eller om han, enligt vad som är känt, under de senast förflutna två åren har yrkesmässigt bedrivit otukt, yrkesmässigt utnyttjat annans otuktiga levnadssätt eller om han tidigare dömts till frihetsstraff och kan befaras fortsätta brottslig verksamhet. Avvisning skall ske vid utlämningens ankomst eller omedelbart därefter. I vissa fall kan dock avvisning äga rum intill tre månader efter ankomsten. Det är tydligt att angivna förutsättningar inte sällan föreligger t. ex. beträffande alkoholister, vissa ungdomar, försumliga försörjare och lösdrivare. Vidare kan nämnas, att länsstyrelsen kan *utvisa* utlämning, som kommit in i landet, bl. a. om han yrkesmässigt bedriver otukt eller i annat fall underlåter att efter förmåga söka ärligen försörja sig, om han är hemfallen åt alkoholmissbruk och i följd därav bedöms farlig för annans personliga säkerhet eller för ett grovt störande levnadssätt eller om han av tredska eller uppenbar vårdslöshet gång efter annan undandrar sig att uppfylla sina förpliktelser mot det allmänna eller mot enskild person.

Det förhållandet att i Danmark, Finland eller Norge har meddelats beslut om frihetsberövande kan emellertid inte omedelbart läggas till grund för ett avvisnings- eller utvisningsbeslut. De omständigheter, som har föranlett beslutet om frihetsberövande, kan däremot bli av betydelse vid bedömningen av frågan om avvisning eller utvisning. En begränsning av möjligheten att använda utlämningslagen för utlämning ligger vidare däri att den inte kan tillämpas på svensk medborgare.

I *Danmark, Finland och Norge* finns lika litet som i Sverige särskilda bestämmelser beträffande sådan utlämning som åsyftas här. Utlänningslag-

stiftningen är emellertid också i dessa länder utformad så, att den i åtskilliga fall i praktiken lämnar utrymme för en tillämpning, som tillgodoser behovet av utlämning till Sverige för verkställighet av ett här meddelat beslut om frihetsberövande.

Enligt 1955 års konvention mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om social trygghet (SFS 1956: 491) kan i vissa fall medborgare i något av de nämnda länderna, vilken vistas i annat nordiskt land och på grund av nödställd belägenhet åtnjuter hjälp enligt vistelselandets sociallagstiftning, återföras till sitt hemland. Hemsändning enligt konventionen kan dock bara i speciella fall tänkas utnyttjad för att till hemlandet återföra den som söker undandra sig verkställighet av där beslutat administrativt frihetsberövande.

2.3. Efterlysning m. m.

Om det, när ett administrativt beslut om frihetsberövande skall verkställas, inte är känt var den mot vilken beslutet riktar sig vistas, uppkommer fråga om att efterspana honom. Ofta söker det vårdorgan, som skall verkställa beslutet, att själv utröna var den som skall omhändertas uppehåller sig. Lyckas inte detta, begärs vanligen bistånd av polismyndighet, som eftersöker eller låter efterlysa vederbörande inom eller utom det egna landet. Allmänna föreskrifter om efterlysning finns för Sveriges del i efterlysningskungörelsen (1969: 293). Om efterlysning på begäran av utländsk myndighet beslutar rikspolisstyrelsen. Efterlysning av den som vid anträffandet skall omhändertas sker i publikationen Polisunderrättelser, som utges av rikspolisstyrelsen.

2.4. Reglerna om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge

Åtskilliga av de problem, som har fått sin lösning beträffande judiciella ingripanden, möter även vid utlämning för verkställighet av frihetsberövande som beslutas i administrativ ordning. Det är med hänsyn härtill anledning att uppmärksamma de regler, som finns i lagen om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge.

Den som i något av de nämnda länderna är misstänkt, tilltalad eller dömd för där straffbelagd gärning får utlämnas efter framställning från den stat som önskar utlämning (1 §). Inom vissa i lagen angivna gränser prövas fritt, om framställningen skall bifallas eller inte. Det förutsätts dock, att en lagligen grundad utlämningsframställning som regel skall efterkommas.

Svensk medborgare får utlämnas endast om han vid tiden för brottet sedan minst två år stadigvarande vistas i den stat till vilken utlämning begärs eller om den gärning för vilken utlämning begärs motsvarar brott, för vilket enligt svensk lag är stadgat fängelse i mer än fyra år (2 §).

Utlämning får vidare inte ske, om i den främmande staten endast böter

kan ådömas för gärningen och utlämning inte samtidigt äger rum för brott, på vilket strängare straff än böter kan följa. Har den som begärs utlämnad dömts för gärningen, får utlämning i regel ske endast om påföljden utgör frihetsstraff eller annat omhändertagande på anstalt (3 §).

Den som är åtalad här i riket för annat brott, för vilket är stadgat fängelse i två år eller däröver, och den som enligt dom skall undergå frihetsstraff eller eljest omhändertas på anstalt, får i allmänhet inte utlämnas så länge hindret består. Detsamma gäller, om förundersökning har inletts för brott av nyssnämnda svårhetsgrad (6 §).

Vid utlämning fästs enligt lagen generellt vissa villkor som är avsedda att åstadkomma att den som utlämnas inte utan eget samtycke eller särskilt tillstånd från prövningslandets sida åtalas eller straffas för annat brott som har begåtts före utlämningen (7 §).

Behörig att göra framställning om utlämning är polis- eller åklagarmyndighet i den stat som önskar utlämningen. Framställningen görs, om gärningsmannens uppehållsort i riket är känd, direkt hos vederbörande stats- eller distriktsåklagare, och i annat fall hos riksåklagaren. Om inte den som begärs utlämnad samtycker till utlämning eller erkänner den gärning för vilken utlämning begärs, fordras för att framställningen skall kunna bifallas att den grundas på domstols dom eller beslut i den stat till vilken utlämning skall ske (9 §).

Vederbörande åklagare skall så snart framställning om utlämning har inkommit skyndsamt verkställa erforderlig utredning enligt de bestämmelser som gäller om förundersökning i brottmål (10 §). Lämnar den som begärs utlämnad samtycke till utlämning, kan åklagaren, om han finner att hinder mot utlämning inte föreligger enligt lagen eller att utlämning av annat skäl inte bör vägras, meddela beslut om utlämning utom i vissa undantagsfall. Om åklagaren inte meddelar beslut om utlämning, ankommer det på Kungl. Maj:t att besluta över framställningen. I sådant fall skall åklagaren, sedan utredningen har avslutats, skyndsamt översända handlingarna i ärendet till justitiedepartementet (15 §).

På begäran av den som avses med framställning om utlämning skall frågan huruvida utlämning lagligen kan beviljas prövas av högsta domstolen. Finner högsta domstolen hinder mot utlämning föreligga enligt lagen, får framställningen om utlämning inte bifallas (11 §).

Under handläggningen av utlämningsärendet kan åklagaren, om den gärning för vilken utlämning begärs eller gärning av motsvarande beskaffenhet är i svensk lag belagd med straff, för att främja utredningen och för att säkerställa utlämning använda och hos rätten påkalla användandet av tvångsmedel enligt vad som i allmänhet är föreskrivet för brottmål. Beslut av rätten om att använda tvångsmedel gäller tills vidare intill dess ärendet har avgjorts eller högsta domstolen har funnit hinder mot utlämning möta (12 §).

Beslut om utlämning skall verkställas så snart det kan ske. Vid beslut om utlämning kan förordnas, att den som avses med beslutet i väntan på verkställigheten skall tas i förvar eller ställas under uppsikt (16 §).

Den som är efterlyst för brott, som kan föranleda utlämning, får, om enligt svensk lag fängelse är stadgat för gärningen, av polis- eller åklagarmyndighet omedelbart anhållas eller åläggas reseförbud i avvaktan på begäran om utlämning. Underrättelse om beslut att använda tvångsmedel i nu berörda fall skall ofördröjligen sändas till polis- eller åklagarmyndighet i den främmande staten. Har framställning om utlämning inte mottagits inom två veckor från det underrättelsen har avsänts, skall beslutet omedelbart hävas (17 §).

Enligt de allmänna villkoren för utlämning får den som utlämnas i allmänhet inte i den främmande staten åtalas eller straffas för annat brott, som har begåtts före utlämningen, eller utlämnas till tredje stat för sådant brott. Efter särskild framställning kan dock Kungl. Maj:t medge att vederbörande utan hinder av detta villkor ställs till ansvar eller utlämnas till annan nordisk stat. Om den som framställningen avser begär det, skall framställningen, om inte Kungl. Maj:t finner den böra avslås, underställas högsta domstolens prövning. Finner högsta domstolen hinder möta mot bifall till framställningen, skall den avslås (18 §).

3. Utredningen

I fråga om behovet av lagstiftning på förevarande område har utredningen inhämtat uppgifter rörande förekomsten av fall, i vilka verkställighet av beslut om administrativt frihetsberövande har försvårats eller hindrats av att den som beslutet avser har avvikit till annat nordiskt land. Materialet innefattar några tiotal fall årligen för de fyra länderna tillsammans.

I flertalet redovisade fall har den avvikne kunnat återföras. I några fall är det utlämningslagstiftningens bestämmelser som har tillämpats. I flera fall ger uppgifterna dock närmast vid handen att återförandet har skett genom ett formlöst förfarande efter direkta kontakter mellan lokala polismyndigheter i de berörda länderna. Uppgifterna från Finland och Sverige upptar fall, där återförande har ansetts inte kunna ske. Flera myndigheter har vid besvarandet av utredningens förfrågningar uttalat önskemål om ett närmare reglerat utlämningsförfarande. Utredningen anmärker, att det med ökade möjligheter att resa och ta arbete inom Norden kan befaras, att avvikanden till annat nordiskt land kommer att öka.

Utredningen har vid sin bedömning av behovet av en reglering av utlämningsförfarandet fäst huvudsaklig vikt vid rättssäkerhetssynpunkter och framhåller, att det är angeläget att en rättsgrund finns för utlämning

och att förfarandet före utlämning innefattar från rättssäkerhetssynpunkt nödiga garantier för den enskilde. Det betonas emellertid också, att på de områden där vårdsynpunkter gör sig gällande det är särskilt betydelsefullt att återförandet kan ske utan onödigt dröjsmål och med beaktande av det föreliggande vårdbehovet. Utredningens slutsats är att behov finns av ett närmare reglerat utlämningsförfarande.

Utredningen tar därefter upp frågan om lagstiftningens omfattning. Med utgångspunkt i den nuvarande regleringen av internordisk verkställighet genom lagen om utlämning för brott inom Norden, avgränsar utredningen till en början området för nu ifrågasatt lagstiftning så, att därifrån avskils frihetsberövanden, vilka utgör straff eller annan ansvarspåföljd eller tvångsåtgärd i samband med lagföring för straffbelagd gärning.

Sedan möjligheten att göra lagstiftningen tillämplig även på andra slag av beslut om omhändertagande än de nyssnämnda hade övervägts vid de nordiska överläggningarna, enades man om att förorda en reglering som åtminstone tills vidare skulle begränsas till grupper av beslut, som bedömdes vara av större betydelse. Hit hänförde man beslut, som meddelats inom ramen för de olika ländernas lagstiftning om nykterhetsvård, barn- och ungdomsvård, vård av psykiskt sjuka, undervisning och vård av psykiskt efterblivna (numera psykiskt utvecklingsstörda) samt åtgärder mot försumliga försörjare eller lösdrivare (numera samhällsfarligt asociala).

Enighet vanns också om att lagstiftningen i princip borde begränsas till sådana omhändertaganden på nämnda områden som har karaktär av frihetsberövanden. Enligt de danska sakkunniga borde emellertid vissa omhändertaganden på barnavårdens område föras in under regleringen fastän de inte är att uppfatta som frihetsberövanden. Man åsyftade sådana omhändertaganden, som inte kan ske mot föräldrarnas vilja eller avser barn som har övergetts av föräldrarna eller vilkas föräldrar avlidit. Som skäl för att låta regleringen bli tillämplig också på sådana omhändertaganden anfördes från dansk sida att det i vissa fall kunde bli beroende av tillfälligheter vilken form av omhändertagande som valdes vid ingripandet. De omhändertagna kunde komma att placeras på ett likartat sätt oberoende av den ordning i vilken de hade omhändertagits. Skulle omhändertagna av olika kategorier avvika från samma ställe, skulle det från praktisk synpunkt bli av betydelse att samma regler för återförande kunde tillämpas beträffande dem.

Enligt utredningen talar beaktansvärda principiella skäl för att den gränsdragning mellan frihetsberövanden och andra ingripanden, för vilken man hade bestämt sig, inte frångås på ett enstaka område. Vidare konstateras, att det totala antalet hemsändningsfall kan antas bli förhållandevis litet och att avvikandena kan antas främst förekomma bland ungdomar, som har omhändertagits i annan ordning än den berörda. Något större

praktiskt behov av den föreslagna vidgningen av lagsliftningens omfattning på barnvårdens område synes därför inte föreligga. På grund därav stannar utredningen för att förorda, att lagstiftningen också vad gäller barna- och ungdomsvården begränsas till frihetsberövandena.

Det förhåller sig i vissa fall så att en typ av ingripande, som finns i ett land, inte alls förekommer eller i vart fall saknar direkt motsvarighet i ett annat. Sålunda ingriper man t. ex. på nykterhetsvårdens område i Finland och Norge men inte i Danmark eller Sverige mot missbrukare av narkotika. För Danmarks del gäller att det frihetsberövande av försumlig försörjare, som innefattas i institutet »avsoning», inte har någon direkt motsvarighet i övriga länder. Utredningen finner emellertid önskvärt att även i de fall, där en skillnad av angivet slag föreligger, det beslutade frihetsberövandet godtas i vistelselandet och läggs till grund för utlämning.

Beträffande villkoren för utlämning framhåller utredningen, att den föreslagna lagstiftningen utgår från att från rättssäkerhetssynpunkt förutsättningar finns för medverkan vid verkställighet på de angivna områdena. I det enskilda fallet blir det därför föga utrymme för skälighetsbedömningar beträffande det aktuella beslutet. Även andra omständigheter än de som ligger till grund för det återopade beslutet blir emellertid av betydelse. Den enskildes förhållanden under tiden efter det aktuella beslutet, särskild anknytning till vistelselandet eller anspråk från dettas sida kan sålunda innefatta skäl att inte medge utlämning. Frågan om utlämning skall ske bör därför bli beroende av en prövning i vistelselandet. De undantags-situationer, i vilka utlämning skäligen bör vägras, bedöms dock svåra att överblicka och i allmänhet mindre väl lämpade för närmare reglering. Det föreslås därför, efter mönster från lagen om utlämning för brott till nordiskt land, att medverkan vid verkställighet av beslut inte åläggs vistelselandet som en skyldighet utan utformas som en legal möjlighet. Det förutsätts därvid, att en lagligen grundad framställning om utlämning skall bifallas, om inte särskilda skäl är däremot.

Beträffande de särskilda skälen mot utlämning framhåller utredningen vad gäller den enskildes förhållanden efter beslutet om frihetsberövande att dessa torde kräva beaktande företrädesvis i fall, när lång tid har förflutit efter beslutet. Mot utlämning kan då tala att vederbörande har anpassat sig till nya förhållanden, att på grund därav eller av andra omständigheter de skäl som har legat till grund för det tidigare beslutet inte längre äger samma giltighet eller att han i vistelselandet skall vara föremål för annan vård. Utredningen framhåller att, innan avgörande träffas i frågan om utlämning, vederbörande myndighet i beslutslandet bör informeras om de omständigheter, som anses vara av betydelse, när det gäller verkställigheten av frihetsberövandet i fråga.

Vad härefter angår särskild anknytning till vistelselandet som skäl mot utlämning framhåller utredningen, att ingripande på de aktuella vårdom-

rådena som regel torde förekomma endast beträffande personer, som stadigvarande uppehåller sig i beslutslandet eller av annat skäl hör hemma i detta. Det bör i vart fall kunna antas, att från beslutslandets sida intresse av ett återförande av den som har avvikit föreligger endast beträffande sådana personer. Att den som stadigvarande vistas i beslutslandet har anknytning även till det land, dit han har avvikit, anser utredningen under sådana förhållanden i allmänhet inte böra utgöra hinder mot utlämning och tillägger, att det anförda i huvudsak torde äga tillämpning också i fråga om ingripanden mot lösdrivare. Försumliga försörjare anses däremot inta en särställning i förevarande hänseende. Mot sådana personer kan finnas intresse att ingripa även om de har blott ringa eller ingen anknytning till beslutslandet. Har beslut om frihetsberövande fattats medan den försörjningspliktige finns i beslutslandet eller kort tid efter det han har lämnat detta, bör utlämning i allmänhet medges, om inte särskilda skäl föranleder annat. Meddelas däremot ett sådant beslut beträffande någon som sedan längre tid har uppehållit sig i vistelselandet, bör däremot anknytningen till sistnämnda land leda till att utlämning inte medges.

Medborgarskapet intar en särställning bland de omständigheter som markerar samhörighet med vistelselandet. Det särskilda skydd som i allmänhet tillkommer medborgare i det egna landet anses böra gälla även i förevarande sammanhang. Utredningen utgår från att det endast under särskilda betingelser förekommer i ett nordiskt land att medborgare i annat nordiskt land görs till föremål för ingripande och, om han avviker till sitt hemland, begärs utlämnad därifrån. Något behov av att kunna återföra lösdrivare, som har begivit sig till sitt hemland, anses inte föreligga. Utlämning av försumlig försörjare, som är medborgare i vistelselandet, inger utredningen betänkligheter. Den anser för sin del att sådan utlämning inte bör få äga rum.

Såsom förutsättning för utlämning har — efter förebild från lagstiftningen om utlämning för brott till annat nordiskt land — övervägts att uppställa två års bosättning i beslutslandet. Med ett allmänt krav på att utlämningen skall vara ändamålsenlig från vårdsynpunkt har en sådan tidsgräns emellertid inte ansetts nödvändig. Utredningen föreslår, att utlämning av den som är medborgare i vistelselandet skall kunna ske endast om han har hemvist i det land, vari det aktuella beslutet har meddelats, och detta avser vård som lämpligen bör beredas honom där.

Huruvida anspråk från vistelselandets sida på den som begärs utlämnad skall anses utgöra särskilt skäl mot utlämning bör enligt utredningen bli beroende av anspråkets art. Skall den som begärs utlämnad vara intagen i anstalt för att undergå ansvarsåtgärd, anses utlämning inte kunna komma i fråga. Även annat omhändertagande bedöms i vissa fall böra leda till att framställning om utlämning inte bifalls. Något absolut hinder anses sådant omhändertagande dock inte böra utgöra, när hänsynstagande till vårdsyn-

punkter eller andra särskilda skäl motiverar utlämning. Motsvarande betraktelsesätt anläggs på framställning om utlämning, som avser någon som i vistelselandet är åtalad eller enligt ännu inte avslutad förundersökning är misstänkt för brott. Därvid torde enligt utredningens mening särskild hänsyn böra tas till brottets art och den påföljd det kan medföra. Lämplighets-skäl förmodas i vissa fall kunna tala för att vederbörande, i stället för att lagföras i vistelselandet, får undergå behandling i besluetslandet enligt det där meddelade beslutet.

Skulle framställning om utlämning komma in samtidigt från två länder beträffande samma person, torde det enligt utredningen böra bero av omständigheterna till vilket land en eventuell utlämning skall ske. Som omständigheter, vilka kan tänkas utöva inflytande på avgörandet, anges vederbörandes nationalitet och hemvist, ingripandenas art och tidsföljden mellan de beslut, på vilka framställningarna grundas.

Utredningen framhåller slutligen, att — i likhet med vad som gäller enligt lagstiftningen om utlämning för brott till de övriga nordiska länderna — utlämning i förevarande sammanhang bör ske under ett allmänt förbehåll, att utlämnandet inte får utnyttjas för ovidkommande syften. Sålunda bör den som utlämnas t. ex. inte kunna göras till föremål för annat frihetsberövande, som har beslutats före utlämnandet och för vilket utlämning inte skulle ha kunnat ske. Han bör inte heller kunna överföras till tredje stat för verkställighet av sådant frihetsberövande. Utredningen anser dock, att undantag bör kunna göras, när vederbörande samtycker till åtgärden eller när han, innan åtgärden har vidtagits, har haft skälig tid på sig att på nytt lämna besluetslandet men har underlåtit att göra det. Efter särskild framställning bör undantag vidare kunna göras från de vid utlämningen förbundna allmänna villkoren. Det har ansetts tillräckligt att beträffande nu behandlade frågor hänvisa till reglerna i ämnet i lagstiftningen om utlämning för brott.

Frågan om besluetslandets bundenhet av villkoren vid utlämning föreslås bli beaktade i samband med förordnande om lagstiftningens tillämpning beträffande viss stat.

I fråga om förfarandet har eftersträfvats att lagarna i de olika nordiska länderna så långt det är möjligt skall bli enhetligt utformade. Som mål har vidare uppställts att en ordning skall åstadkommas som förenar största möjliga enkelhet med betryggande rättssäkerhetsgarantier för den enskilde.

Till utgångspunkt för förfarandet har tagits att fråga om utlämning skall tas upp på framställning från besluetslandets sida. Utredningen har tänkt sig, att framställningen i första hand bör göras av den myndighet, som i besluetslandet har att föranstalta om verkställighet av beslutet. Enligt gällande ordning ankommer uppgiften endast i några fall direkt på polismyndighet. Flertalet av de myndigheter och organ, på vilka uppgiften

vilar, är emellertid vid verkställighet, som förutsätter tvångsutövning, hänvisade till att begära bistånd från polisens sida. Det anses naturligt att polismyndighet i sådana fall i samband med efterspaning och andra åtgärder även gör framställning om utlämning och att polismyndigheten då själv svarar för sina befogenheter härvidlag.

De verkställighetsåtgärder som en framställning om utlämning ger anledning till i vistelselandet, blir av sådan beskaffenhet att en polismyndighet också där måste tas i anspråk. Framställningen bör därför göras hos polismyndighet i vistelselandet. Är den söktes vistelseort känd, blir det en uppgift för den lokala polismyndigheten att efterspana honom och framställningen bör då göras direkt hos denna. I annat fall fordras efterspaningar, som kan omfatta hela landet. Ansvaret härför åvilar vistelselandets poliscentral. Framställningen bör därför riktas till denna myndighet.

Prövningen anses i första hand böra ankomma på vederbörande lokala myndigheter. Det föreslås därför, att framställning om utlämning skall tas upp till prövning av polismyndigheten i den ort, där den som begärs utlämnad uppehåller sig. Polismyndigheten skall emellertid inte ha rätt att besluta om utlämning i andra fall än då den eftersökte samtycker till utlämningen. I övriga fall liksom då anledning förekommer att avslå framställningen, skall ärendet hänskjutas till länsstyrelsens avgörande.

Utredningen framhåller att, om polismyndighets behörighet att besluta om utlämning inte görs beroende av att den som begärs utlämnad har samtyckt till åtgärden, följden enligt gällande grundsatser om överklagande blir att polismyndighetens beslut inte kan verkställas förrän det har vunnit laga kraft. Utredningen påpekar också, att en behörighet för polismyndighet att besluta om utlämning även utan samtycke av den som begärs utlämnad under angivna förhållande sannolikt skulle medföra ett i flertalet fall onödigt och besvärligt dröjsmål med verkställigheten. Härigenom skulle den snabbhet i förfarandet motverkas som bör eftersträvas. Olägenheterna skulle visserligen kunna mildras genom införande av en möjlighet för den som beslutet avser att avge nöjdförklaring. Men polismyndigheten skulle då nödgas ta kontakt med honom för att efterhöra hans inställning efter det att beslutet har meddelats och han skulle även i klara utlämningsfall kunna vägra avge nöjdförklaring. Utredningen förutsätter att samtycke skall lämnas skriftligen.

Den som har samtyckt till utlämning torde enligt utredningens mening inte behöva medges klagorätt mot utlämningsbeslutet. Detta bör i vart fall kunna verkställas omedelbart. Lämnas inte samtycke till begärd utlämning, skall framställningen skyndsamt sändas till länsstyrelsen som, i vart fall då samtycke har vägrats av tredska eller utan egentliga skäl, bör kunna meddela beslut i ärendet snabbt, sannolikt inom en eller ett par dagar.

Ett avslag på en framställning måste enligt utredningen föregås av sär-

skilda överväganden rörande de föreliggande omständigheterna. Uppkommer fråga om avslag, bör därför länsstyrelsen som första instans avgöra ärendet.

Vid utlämnings verkställande kan tvång bli erforderligt. Behov av tvångsåtgärder bedöms komma att göra sig gällande även under utlämningsärendets handläggning. Användandet av tvångsmedel har ansetts böra begränsas till sådana fall i vilka tvångsmedlet är påkallat för att säkerställa verkställigheten av ett blivande utlämningsbeslut. I lagförslaget har detta uttryckts så, att det skäligen skall kunna befaras att den som avses med framställningen om utlämning avviker eller annorledes undandrar sig utlämning.

Som tvångsåtgärder föreslås tillfälligt omhändertagande och reseförbud. Omhändertagande anses böra tillgripas endast om reseförbud bedöms inte vara tillfyllest. Det påpekas att en omhändertagens ålder och behov av särskild vård i många fall torde påkalla särskilt hänsynstagande. Det bör därför sörjas för lämplig placering av den som omhändertagits. Vidare bör tillses att en tvångsåtgärd bringas att upphöra så snart behov av den inte längre föreligger.

Den myndighet som handlägger ett utlämningsärende bör få besluta också om användning av tvångsmedel. Har i ärende som överlämnats av polismyndighet till länsstyrelsen polismyndigheten beslutat en tvångsåtgärd, bör vidare länsstyrelsen ta ställning till huruvida åtgärden skall bestå.

Regler uppställs för att förhindra att ett tillfälligt omhändertagande utsträcks över längre tid än som är oundgängligen påkallad. I detta syfte föreslås en föreskrift om att beträffande den som är tillfälligt omhändertagen länsstyrelsens beslut i utlämningsärendet, om inte synnerligt hinder möter, skall meddelas inom tre dagar från den dag, då ärendet inkom till länsstyrelsen eller, om omhändertagandet har skett därefter, inom samma tid från dagen för omhändertagandet.

Utredningen anser, att det också bör kunna förhindras att den som har efterlysts och påträffats avviker, innan framställning om utlämning hinner göras från beslutslandet. I avvaktan på sådan framställning bör han kunna omhändertas tillfälligt eller underkastas reseförbud, såvida inte fråga är om ett fall då en framställning om utlämning av den efterlyste inte bör bifallas. Utredningen finner det tveksamt om tvångsmedel bör användas mot den efterlyste, när det finns anledning anta att framställning om utlämning inte kommer att göras. Myndigheten i beslutslandet kan t. ex. på grund av den tid som har förflutit innan den efterlyste påträffas eller av andra skäl finna sig inte böra kräva hans utlämnande. Möjligheterna att med någon säkerhet förutse ett sådant ställningstagande bedöms emellertid i allmänhet vara begränsade, och antaganden rörande detta anses därför endast i uppenbara fall böra leda till att ett annars motiverat tvångs-ingripande underlåts.

För att i möjlig mån begränsa varaktigheten av en tvångsåtgärd mot en efterlyst person föreslås, att underrättelse om åtgärden ofördröjligen skall sändas till den myndighet som har begärt efterlysningen och att tvångsåtgärden skall hävas omedelbart, om inte vederbörande polismyndighet i vistelselandet har mottagit en framställning om utlämning inom tre dagar från det beslutet har delgivits den som avses med åtgärden.

Ytterligare reglering av förfarandet i utlämningsärenden har inte ansetts behövlig. Det förväntas, att ärendena med hänsyn till sin karaktär kommer att handläggas med nödvändig skyndsamhet. Vidare uttalas, att polismyndigheten bör muntligen höra den som avses med framställningen om utlämning och utan dröjsmål verkställa den utredning som behövs. Eventuell komplettering av de från beslutslandet översända handlingarna bör om möjligt ske genom direkt kontakt med den myndighet som har gjort framställningen. Utredningen antas i många fall kunna begränsas till en allmän kontroll av de formella förutsättningarna för utlämning, bl. a. av att beslutet om frihetsberövande är verkställbart. Framgår det inte av framställningen eller på annat sätt att så är fallet, anses besked härom böra avkrävas den myndighet som har gjort framställningen.

Beträffande förfarandet hos länsstyrelse i ärende som har hänskjutits dit uttalas, att länsstyrelsen i flertalet fall torde kunna träffa sitt avgörande på grundval av de handlingar som har översänts från beslutslandet och den utredning som har verkställts av polismyndigheten. Den som begärs utlämnad anses regelmässigt böra lämnas tillfälle att direkt till länsstyrelsen ange sin ståndpunkt. Muntligt förhör bör anordnas med honom, om det anses vara av betydelse för avgörandet. Länsstyrelsens slutliga beslut i ärendet bör skyndsamt delges den som beslutet avser.

Mot beslut om tvångsåtgärder under förfarandet och mot länsstyrelsens beslut skall den som beslutet avser kunna föra talan. Talan mot polismyndighets beslut om tvångsåtgärd skall kunna fullföljas till länsstyrelsen och länsstyrelsens beslut bör få överklagas i regeringsrätten.

Talan mot beslut om tvångsåtgärder skall kunna föras utan begränsning till viss tid. Beträffande talan mot beslut om utlämning har en vecka ansetts tillräcklig som klagotid i betraktande av beslutets art. Det föreslås att tiden skall räknas från den dag, då den som beslutet avser skriftligen har fått del av detta.

Länsstyrelsens beslut om utlämning anses i princip inte böra kunna gå i verkställighet, förrän det har vunnit laga kraft. Ett överklagande skulle bli onyttigt, om beslutet redan har hunnit verkställas. För att undvika onödigt dröjsmål, bör den som beslutet avser kunna möjliggöra utlämning före laga kraftvinnandet genom att samtycka till att beslutet verkställs. Samtycket bör lämnas skriftligen. Är det uppenbart att ett överklagande inte kan leda till ändring av ett beslut om utlämning, bör länsstyrelsen kunna förordna att beslutet får verkställas utan hinder av förd talan.

Verkställandet av ett beslut om utlämning förutsätts ankomma på polismyndigheten i den ort, där den som beslutet avser uppehåller sig, i samråd med den myndighet som har gjort framställningen.

Slutligen föreslås, att Kungl. Maj:t skall kunna meddela närmare föreskrifter angående tillämpningen av den föreslagna lagstiftningen.

Några beräkningar beträffande uppkommande kostnader har inte ansetts behövliga med hänsyn till det förhållandevis ringa antal hemsändningsfall som det kan antas bli fråga om. Det förutsätts, att de kostnader, som i samband med utlämning uppkommer i vistelselandet, skall bäras av detta.

4. Remissyttrandena

Den föreslagna lagstiftningens huvuddrag tillstyrks eller lämnas utan erinran av samtliga remissinstanser.

Ett ofta återkommande tema i yttrandena är att det praktiska behovet av lagstiftning på förevarande område inte är så framträdande, eftersom det är ett ringa antal fall som aktualiseras årligen och dessutom framställningar om utlämning ofta kan tillgodoses inom ramen för redan befintlig lagstiftning, främst utlämningslagen. Det framhålls emellertid också, att rådande ordning inte är tillfredsställande från rättssäkerhetssynpunkt och att en reglering därför framstår som önskvärd.

Bland dem som gör allmänna uttalanden om behovet av lagstiftning understryker *hovrätten för Västra Sverige*, att de bestämmelser, som i Sverige i större eller mindre omfattning har använts som rättsgrund i förekommande fall, har tillkommit i annat syfte än att säkra verkställighet av beslut, som har fattats i övriga nordiska länder. För en särskild lagstiftning talar enligt hovrättens mening i första hand den från rättssäkerhetssynpunkt betydelsefulla grundsatsen att varje lagstiftning bör användas endast för de omedelbara ändamål, som den är avsedd att tillgodose, och alltså inte utnyttjas för andra, låt vara angelägna och i för sig välgrundade syften. Utöver detta principiella skäl tillkommer emellertid att, såsom utredningen påvisar, i viss utsträckning även praktiska svårigheter förorsakas av frånvaron av en för de avsedda fallen direkt avsedd lagstiftning. Utredningen torde också ha rätt i sitt uttalande att det med ökade möjligheter att resa och ta arbete inom Norden kan befaras att avvikandena till annat nordiskt land kommer att öka. Slutligen bör hänsyn uppenbarligen tas till att många av de myndigheter, som närmast berörs av det behandlade utlämningsförfarandet, på förfrågningar av utredningen har uttalat önskemål om närmare reglering av förfarandet. *JK* anlägger liknande synpunkter. Även *polisberedningen* betonar det otillfredsställande i att för utlämning åberopa utlämningslagstiftningen, som avses tjäna helt andra syften än dem som nu är aktuella. Beredningen tillägger bl. a. att det inte synes godtagbart att utlämning sker utan rättslig grund och i oreglerade former.

Socialstyrelsen anser, att de vidgade möjligheter till avvisning som infördes år 1964 torde komma att väsentligt vidga möjligheterna till hemsändning i åtskilliga av de fall som annars skulle falla under den föreslagna lagstiftningen. Styrelsen menar dock, att ett klart behov alltjämt kvarstår av denna lagstiftning. Särskilt kan det föreslagna förfarandet bli av värde för att återföra barn och ungdomar som vid rymning från anstalter och fosterhem har tagit sig över gränserna. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* uttalar, att något påtagligt behov f. n. — dvs. 1964 — inte synes föreligga. Länsstyrelsens egen erfarenhet och uttalanden i yttrandena till länsstyrelsen tyder på att utlämningsärenden varom här är fråga förekommer sparsamt även inom det utpräglade gränslän som Norrbottens län utgör. De vidgade kommunikationsmöjligheterna och utvecklingen mot större rörlighet leder dock förmodligen till en ökning av dessa ärenden. Med hänsyn härtill synes det värdefullt med en gemensam nordisk lagstiftning med såvitt möjligt enhetliga regler i samtliga berörda länder. *Göteborgs barnavårdsnämnd* anser, att behovet av särskilda lagbestämmelser på området är uppenbart. Liknande uttalanden görs av bl. a. *social- och nykterhetsnämnderna i Häl-singborg* och *polis-kammaren i Karlstad*.

Utredningens förslag i fråga om lagstiftningens omfattning tillstyrks eller lämnas utan erinran i flertalet remissyttrandena.

Frågan om gränsdragning mellan frihetsberövanden och andra ingripanden tas emellertid upp i några yttrandena. *Polisberedningen* anser, att det inte minst med hänsyn till att den föreslagna lagen i stor utsträckning skall tillämpas av polismyndigheterna torde vara nödvändigt att begreppet frihetsberövande får en närmare precisering än den utredningen har presterat. *Fångvårdsstyrelsen* framför liknande synpunkter och påpekar, att annan terminologi har använts i de danska, finska och norska förslagen än i det svenska. Där talas om den som skall intas eller kvarhållas på anstalt eller honom särskilt anvisad uppehållsplats. Det svenska uttryckssättet passar mindre väl för vissa omhändertaganden enligt barnavårdslagstiftningen, t. ex. i de fall, där den omhändertagne i stället placeras i enskilt hem. Att tala om frihetsberövande är särskilt främmande beträffande barn, många gånger i spädbarnsåldern, som omhändertagits för att skyddas mot brister i deras uppväxtmiljö, alltså med stöd av 25 § a) barnavårdslagen. Av motiven framgår, att även sådana fall åsyftas med den föreslagna lagstiftningen. Styrelsen föreslår därför, att ifrågavarande bestämmelse i lagförslaget anpassas till de övriga nordiska förslagen. Även *socialstyrelsen* ifrågasätter om 1 § inte bör utformas i närmare anslutning till motsvarande paragrafer i de övriga nordiska ländernas förslag.

Några remissinstanser förordar ett något vidare tillämpningsområde än det som utredningen föreslår. *Fångvårdsstyrelsen* erinrar sålunda om att de danska sakkunniga vid de nordiska överläggningarna har ansett, att samarbetet skall gälla även sådana omhändertaganden enligt barnavårdslagstiftningen, som inte kan ske mot föräldrarnas vilja eller avser barn som har

övergetts av föräldrarna eller vilkas föräldrar avlidit (31 § barnavårdslagen), medan den svenska utredningen — närmast av principiella skäl — har intagit en motsatt ståndpunkt. Enligt styrelsens uppfattning saknas anledning att avvisa det danska önskemålet på grundval av ett principiellt betraktelsesätt. Frågan bör i stället bedömas med hänsyn till dess praktiska betydelse. Föreligger i de övriga nordiska länderna intresse av att samarbetet skall omfatta även de här avsedda fallen, bör Sverige enligt styrelsens mening inte motsätta sig detta. En sådan vidgning förutsätter dock att vissa särbestämmelser införs i lagstiftningen för dessa fall. Bland annat bör den begränsningen stadgas — i överensstämmelse med 31 § sista stycket barnavårdslagen — att utlämning inte får ske beträffande barn över 15 års ålder. *Länsstyrelsen i Kristianstads län* förklarar sig för sin del närmast böjd att anse lagstiftningen böra omfatta samtliga omhändertaganden enligt vederbörande lands barnavårds- eller ungdomsvårdslagstiftning på sätt de danska sakkunniga har föreslagit. Liknande uttalanden görs av *barnavårdsnämnden i Hälsingborg*.

Ett snävare tillämpningsområde för den föreslagna lagstiftningen diskuteras i några yttranden med anledning av att möjligheten att besluta om frihetsberövande beträffande *f ö r s u m l i g a f ö r s ö r j a r e* avskaffades den 1 juli 1964. Bland dem som särskilt tar upp frågan om lagstiftningen bör omfatta denna kategori uttalar *JK*, att det mot bakgrund av 1964 års lagändring kan synas vara föga konsekvent att införa möjlighet till utlämning för verkställighet av beslut om frihetsberövande på grund av försummad underhållsskyldighet. Å andra sidan måste största hänsyn tas till värdet av ett vidgat nordiskt verkställighetssamarbete och till den gemenskap som i stort råder på rättslivets område. Den i vissa avseenden föreliggande bristande överensstämmelsen är inte uttryck för några egentliga skillnader i rättsuppfattningen, utan den allmänna inriktningen av sociallagstiftningen, om vilkens tillämpning nu är fråga, är såsom utredningen påpekat densamma i de olika länderna. Det förtroende, varmed rättsordningen i de andra länderna bl. a. på grund härav synes böra omfattas, utgör tillräckligt skäl att i det nu aktuella lagstiftningsärendet bortse från de föreliggande olikheterna. Förhållandena på förevarande område uppvisar för övrigt knappast större skilljaktigheter än på andra områden, där ett omfattande nordiskt samarbete har etablerats och visat sig värdefullt. Liknande uttalanden görs av *socialstyrelsen*. Även *fångvårdsstyrelsen* och *polisberedningen* ansluter sig till utredningsförslaget på denna punkt. *Hovrätten för Västra Sverige* är för sin del tveksam, om det står i överensstämmelse med ordre public-principen att, sedan vår lagstiftning om arbetshem nu har avskaffats, medverka till motsvarande frihetsberövande i annat land. Hovrätten påyrkar dock ingen begränsning. Samma ståndpunkt intar *länsstyrelserna i Stockholms och Norrbottens län* samt *Föreningen Sveriges polismästare*. I klart avstyrkande riktning uttalar sig emellertid bl. a. *överståthållarämbetet* och *stadskollegiet i Stockholm*.

Några remissinstanser uppmärksammar att vid tiden för remissbehandlingen gällande lagstiftning om lösdrivare skulle komma att ersättas med lagen om åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet. *Socialstyrelsen* och *polisberedningen* anser, att intagning i arbetsanstalt enligt den nya lagen bör omfattas av den föreslagna utlämningslagstiftningen. *Stadskollegiet i Stockholm* framhåller däremot, att liberaliseringen av svensk lösdriverilagstiftning accentuerar redan existerande skillnader mellan svensk och övrig nordisk lagstiftning. Detta torde enligt kollegiets mening utesluta en generell medverkan vid utlämning av lösdrivare.

Länsnykterhetsnämnden i Uppsala län fäster uppmärksamheten på att bestämmelserna om nykterhetsvården inom den sektor som avser administrativa frihetsberövanden uppvisar viktiga olikheter inom de olika ländernas lagstiftning och anser, att vissa sådana olikheter är uppenbart oförenliga med den svenska nykterhetsvårdens nuvarande inriktning, t. ex. rumsarrest vid tredska upp till 20 dagar. Länsnykterhetsnämnden vill dock inte motsätta sig införandet av en sådan lag under förutsättning av att rätts-säkerhetsintresset och vårdsynpunkterna vinner tillräckligt beaktande.

Frågan om verkställighetsmedverkan skall kunna lämnas också beträffande andra beslut än slutliga beslut tas upp av *polisberedningen*. Beredningen har ingen erinran mot att utlämning skall kunna äga rum på grundval även av annat än slutligt beslut om frihetsberövande. Vissa beslut om frihetsberövande på undersökningsstadiet torde dock med hänsyn till frihetsberövandets syfte få lämnas utanför regleringen. Beredningen åsyftar sådana säkerhetsåtgärder av kort varaktighet som i svensk lagstiftning regleras bl. a. i 33 § barnavårdslagen och 21 § lagen om nykterhetsvård. Begäran om utlämning respektive beslut om utlämning torde i dylika fall böra komma i fråga först sedan behörigt organ har meddelat beslut om mera definitivt frihetsberövande. *Barnavårdsnämnden i Hälsingborg* förutsätter, att omhändertagande för utredning enligt 30 § barnavårdslagen skall kunna ligga till grund för framställning om utlämning.

ILO-kommittén ägnar sitt utlåtande åt frågan huruvida den föreslagna ordningen står i överensstämmelse med vissa av Sverige ratificerade konventioner. De konventioner kommittén granskar från denna synpunkt är dels den av internationella arbetskonferensen år 1930 antagna och av Sverige året därpå ratificerade konventionen (nr 29) angående tvångs- och obligatoriskt arbete och dels den av Europarådet år 1950 antagna konventionen om de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, vilken Sverige ratificerat år 1952. Kommittén finner från de synpunkter den har att beakta ingen anledning till erinringar mot lagförslaget. *Socialstyrelsen* ger i sitt yttrande uttryck för samma uppfattning som ILO-kommittén.

Vad utredningen har föreslagit i fråga om villkoren för utlämning lämnas i allmänhet utan erinran. På vissa punkter föreslås dock förtydliganden eller jämkningar.

På förslaget att medverka vid verkställighet av beslut i annat land inte åläggs vistelselandet som en skyldighet utan som en legal möjlighet anlägger JK bl. a. följande synpunkter. Som utredningen har förordat bör utlämning enligt den föreslagna lagstiftningen bli beroende av en prövning i vistelselandet, även om det bör kunna förutsättas att en lagligen grundad framställning om utlämning inte avslås, när inte särskild anledning föreligger. Åt vederbörande myndigheter i vistelselandet skall alltså överlämnas att efter omständigheterna bedöma om det finns skäl att inte medge utlämning. JK, som i likhet med utredningen anser det inte vara praktiskt möjligt att meddela mera preciserade undantagsbestämmelser, har ingenting att erinra mot vad utredningen har anfört i denna del, bl. a. om principerna för utlämningsärendenas behandling. Det kan dock ifrågasättas, om inte myndigheternas fria prövningsrätt bör komma till något tydligare uttryck i det framlagda lagförslaget. Att i detta avseende enbart kunna hänvisa till att det i 1 § talas om att utlämning »må» äga rum synes sålunda knappast tillräckligt, särskilt om man beaktar att ärendena inte skall handläggas av Kungl. Maj:t. Inte heller *hovrätten för Västra Sverige* har någon erinran mot att en lagligen grundad framställning om utlämning får förutsättas som regel bli bifallen, om inte särskilda skäl däremot föreligger, men ställer sig kritisk till lagtextens utformning. Hovrätten påpekar, att vad som skall innefattas under orden »särskilda skäl» i lagtexten inte — frånsett den allmänna förutsättningen att det skall vara fråga om ett verkställbart beslut — anges i vidare mån än att det ges ett undantagsstadgande i 3 § beträffande svensk medborgare. Resultatet blir att lagtexten i fråga om andra än svenska medborgare inte lämnar de tillämplande myndigheterna någon som helst ledning i vilka fall utlämning bör vägras. Särskilt betänkligt förefaller detta vara med tanke på att beslut om utlämning i fall av samtycke från vederbörande föreslås skola kunna fattas av polismyndighet. Även i sådana fall kan ju särskilda skäl mot utlämning mycket väl tänkas föreligga, t. ex. därför att vederbörande har straff att avtjäna i Sverige. För övrigt torde det också för länsstyrelserna medföra svårigheter att utan ledning av lagtexten bedöma, om utlämning bör vägras. Resultatet kan bli, förutom osäkerhet i tillämpningen, bristande enhetlighet i praxis länsstyrelserna emellan. Med hänvisning till det nu anförda förordar hovrätten, att i lagtexten anges åtminstone några av de situationer, där utlämning som regel inte bör medges. Hit hör enligt hovrätten främst de fall, där vederbörande i Sverige är ådömd frihetsstraff, som inte har avtjänats, eller är efterspanad för brott. Hemvist i Sverige sedan ett antal år synes också i regel böra vara hinder för utlämning. I övrigt torde ledning för lagtextens utformning i förevarande hänseende kunna hämtas från utredningens resonemang och exempel. Givetvis bör en uppräkningslista av föreslagen art kompletteras med ett allmänt stadgande att utlämning även eljest bör vägras, om särskilda skäl föranleder därtill. Att däremot förutsätta att de tilläm-

pande myndigheterna i stort sett utan ledning av lagtexten skall grunda sin praxis på de nämnda motivuttalandena skulle innebära en »lagstiftning i motiven», som varken från principiella eller praktiska synpunkter ter sig tilltalande. Även *Göta hovrätt* anser, att i lagen bör tydligare anges att en prövning skall ske, vad denna skall avse och i vilka fall utlämning inte bör medges. I fråga om prövningen av ett utom Sverige fattat beslut om frihetsberövande förutsätter *polisberedningen*, att utredningen, när den talar om en lagligen grundad framställning om utlämning, avser en framställning om utlämning, som grundas på ett inom de av lagstiftningen omfattade områdena av behörig myndighet och i föreskrivna former. Längre torde i varje fall polismyndighets prövning av framställningens laglighet inte böra sträcka sig.

Fångvårdsstyrelsen anlägger vissa synpunkter på den av utredningen diskuterade situationen att lång tid förflutit efter det att beslut om frihetsberövande har meddelats. Det bör enligt styrelsens mening inte ankomma på vistelselandets myndigheter att pröva, huruvida omhändertagandet är grundat eller inte. Finner myndigheterna i beslutslandet att förutsättningarna för ingripandet alltjämt föreligger, bör framställningen om utlämning alltså inte avslås på den grund att avsevärd tid har förflutit efter beslutet eller att förhållandena eljest har blivit sådana att ingripandets berättigande ter sig tvivelaktigt.

I fråga om utlämning av svensk medborgare för verkställighet av beslut om administrativt frihetsberövande i annat nordiskt land framhåller *Sveriges advokatsamfund*, att det särskilda skydd som i allmänhet tillkommer medborgare i det egna landet bör gälla även i detta sammanhang. Samfundet anser, att dessa synpunkter inte blir tillgodosedda, om de helt underordnas en jämförande granskning av ändamålsenligheten av en utlämning från vårdsynpunkt, en prövning som i regel inte torde bli annat än ytlig och för övrigt i första hand avses skola bli verkställd av lokal polismyndighet. Enligt styrelsens mening bör därför övervägas om inte viss tids bosättning i det andra landet bör uppställas som förutsättning för utlämning även när det gäller administrativt frihetsberövande. I vart fall borde på något sätt ges uttryck åt att hemvistet skall vara av stadigvarande natur. Vad angår den andra förutsättningen för utlämnande av svensk medborgare, nämligen att beslutet »avser vård, som lämpligen bör beredas honom i nämnda stat», anser styrelsen denna i klarhetens intresse böra ges en avfattning, som närmare ansluter sig till uttalandet i motiven, på sätt som har skett i de danska och norska lagförslagen (»mest hensigtsmessigt»).

Vad utredningen har föreslagit om huvudlinjerna i *f ö r f a r a n d e t* tillstyrks eller lämnas utan erinran i de flesta yttrandena. Sålunda anför t. ex. *JK* att förfarandet synes i stort sett ändamålsenligt anordnat. Det får enligt

JK:s mening anses vara en förtjänst att en tämligen långt driven decentralisering skall tillämpas i fråga om prövningsbefogenheterna. Önskemålen om en skyndsam behandling tillgodoses härigenom, men samtidigt synes rätts-säkerhetsintressena inte bli eftersatta. Liknande uttalanden görs av bl. a. *fångvårdsstyrelsen* och *landsfogden i Malmöhus län*.

Även om det föreslagna förfarandet i princip genomgående har godtagits av remissinstanserna, har dock vissa tillägg och förändringar föreslagits. Vad gäller frågan om behörig a n s ö k a n d e m y n d i g h e t förordar *hovrätten för Västra Sverige*, att i lagen anges från vilka myndigheter i de övriga nordiska länderna framställning skall göras för att bli prövad i Sverige. Samma ståndpunkt intar *hovrätten för Övre Norrland och länsstyrelsen i Kristianstads län*. Med något undantag är remissinstanserna ense om att framställning från polismyndighet bör godtas.

Beträffande b e s l u t a n d e r ä t t e n i utlämningsärenden ansluter sig det stora flertalet till utredningens förslag att polismyndighet får bifalla framställning när samtycke föreligger och att länsstyrelse har att ta ställning till utlämningsfrågan i övriga fall. *Stadskollegiet i Stockholm* har emellertid den uppfattningen att länsstyrelsens befogenheter enligt förslaget bör tillkomma allmän domstol. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* ifrågasätter, om inte ärende om utlämning borde underställas länsstyrelses prövning också när polismyndighet finner ärendet tveksamt. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* anser, att det skulle stå i bättre överensstämmelse med gällande föreskrifter i bl. a. utlämningslagen och nykterhetsvårdslagen att samtliga fall av utlämning underställs länsstyrelsens bedömning.

Flera myndigheter anser, att tillämpningssvårigheter kan uppstå vid bedömningen av om g i l t i g t s a m t y c k e till utlämning skall anses föreligga. *JK* framhåller, att framställningar om utlämning ofta kommer att beröra personer, som på grund av minderårighet eller rubbad själsverksamhet helt eller delvis saknar rättslig handlingsförmåga. Genom den betydelse förslaget tillägger det förhållandet, att vederbörande frivilligt underkastar sig utlämning, uppställer sig frågan om inte verkan av samtycke från dem som inte har obegränsad rättskapacitet bör närmare regleras. Spörsmålet är säkerligen ingalunda lättlost och kräver uppenbarligen ingående överväganden för att systemet skall fungera på ett smidigt men samtidigt betryggande sätt. Måhända kan det visa sig tillfyllest med ett stadgande av ungefär den innebörden, att beslut om utlämning inte får grundas på samtycke av vissa underåriga eller av omyndigförklarade med mindre det kan antas att vårdnadshavare eller förmyndare inte motsätter sig ett utlämnande. *Utlänningskommissionen* och *Föreningen Sveriges polis-mästare* ifrågasätter, om inte lagförslaget bör kompletteras med en bestämmelse om förmyndares medverkan i fråga om utlämning av minderåriga. *Hovrätten för Västra Sverige* föreslår, att denna fråga regleras i tillämp-

ningsföreskrifter. Några remissinstanser — bland dem *Göta hovrätt* och *hourätten för Övre Norrland* — anser, att uttryckligt krav på att samtycke skall lämnas skriftligen bör uppställas i lagen.

Utredningens förslag till bestämmelser om tvångsmedel för att säkerställa beslut om utlämning godtas av flertalet remissinstanser. Från några håll ifrågasätts dock jämkningar i den föreslagna regleringen. *Advokatsamfundet* förordar sålunda, att i lagtexten ges vägledning för valet av tvångsmedel, så att det framgår att reseförbud skall väljas i första hand. *Polisberedningen* påpekar, att polisens möjligheter att förvara särskilt ungdom och psykiskt sjuka på ett ändamålsenligt sätt är begränsade. Det bör enligt beredningen undersökas om det inte finns andra möjligheter att förvara vissa omhändertagna än i polisarrest, i varje fall om omhändertagandet kan antas komma att bestå mer än ett par dagar. *Utlänningskommissionen* förordar, att lagförslaget kompletteras med bestämmelser om att »tillfälligt omhändertagande» bör ske på det sätt som är vanligt för varje särskild kategori. *Länsläkaren i Norrbottens län* gör liknande uttalanden. Också *advokatsamfundet* kommer in på denna fråga. Samfundet erinrar bl. a. om att det i de norska och danska lagförslagen föreskrivs, att omhändertagandet skall äga rum på en »egnet» institution och att det finska förslaget talar om att vid behov dra försorg om »förvaring på vårdanstalt eller annan inrättning». För att undvika att t. ex. polisarresterna i praktiken kommer att brukas som förvaringslokaler borde man i den svenska lagtexten ta in en bestämmelse av motsvarande innebörd. *Överståthållarämbetet, polismästaren i Stockholm* och *Föreningen Sveriges polismästare* förordar också föreskrifter om omhändertagens förvaring.

Frågan om tvångsåtgärds varaktighet tas upp av *advokatsamfundet*, som framhåller att ett omhändertagande i och för sig kan komma att bestå ända till dess verkställighet äger rum. Den tid inom vilken verkställighet skall ske har lämnats helt obestämd. Motsvarighet saknas till den vid utlämning för brott till annat nordiskt land gällande föreskriften att utlämning skall verkställas så snart ske kan. Samfundet anser, att någon begränsning av tiden för det tillfälliga omhändertagandet måste införas, i varje fall avseende tiden efter det verkställbart beslut föreligger.

Mot den föreslagna bestämmelsen att, när omhändertagande skett, beslut i utlämningsärendet i regel skall fattas av länsstyrelsen inom tre dagar från den dag, då ärendet inkom till länsstyrelsen, eller, om omhändertagandet har skett därefter, inom samma tid från dagen för omhändertagandet, framställs invändningar i flera yttranden. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* håller inte för uteslutet, att länsstyrelsen i större omfattning än vad utredningen har tänkt sig kommer att finna en muntlig handläggning nödvändig även i utlämningsärenden. Med hänsyn härtill och till den avsevärda tid som många gånger åtgår för resor i samband med dylika förrättningar och till övriga arbetsuppgifter, som åvilar vederbörande befattningshavare, kan det uppstå

svårigheter för länsstyrelsen att fatta slutligt beslut inom föreslagen tid. Den i de finska och norska utkasten angivna tiden av en vecka torde däremot möjliggöra en ur rättssäkerhetssynpunkt tillfredsställande handläggning. *Länsstyrelsen i Uppsala län* anför liknande skäl och förordar, att tidsfristen utsträcks till fem dagar. Även *hovrätten för Västra Sverige* och *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* anser, att tidsfristen är för snävt utmätt. *Utlämningskommissionen* ifrågasätter, om inte en föreskrift behövs om skyndsamt handläggning av besvär över länsstyrelses beslut när vederbörande är omhändertagen.

I fråga om tvångsåtgärd mot den som är efterlyst uttalar *hovrätten för Västra Sverige*, att det av utredningen föreslagna villkoret att förutsättningar för bifall till framställning om utlämning föreligger synes oklart. Hovrätten förordar, att föreskriften i stället ges det innehåll att sannolika skäl skall föreligga för bifall till sådan framställning. Som skäl för ändringen anför hovrätten bl. a. att det skulle vara opraktiskt om omhändertagande inte fick ske därför att osäkerhet föreligger om en sådan formell förutsättning som det utländska beslutets verkställbarhet. Även *advokatsamfundet* riktar kritik mot det föreslagna villkoret. Samfundet anser, att bestämmelsens avfattning är ägnad att i onödig omfattning vidga möjligheterna till tvångsingripande.

Den föreslagna bestämmelsen att tvångsåtgärd mot efterlyst skall hävas, om framställning om utlämning inte har mottagits inom tre dagar från det den efterlyste delgavs beslutet om åtgärden, kritiserar av *hovrätten för Västra Sverige*. Enligt hovrätten är tidsfristen alltför kort. Av samma uppfattning är *länsstyrelserna i Stockholms län* och *Gotlands län*, vilka föreslår en frist på sex dagar eller en vecka.

Frågan om muntlighet under förfarandet tas upp i några yttranden. *Förvaltningsdomstolskommittén* understryker, att man inom det nuvarande förfarandets ram bör så långt möjligt tillgodose den enskildes rättssäkerhet. Sålunda synes muntlig handläggning av utlämningsärenden inför länsstyrelse böra vara huvudregel. Muntligheten motiveras inte bara av skäl med allmän räckvidd utan också av angelägenheten av att förebygga att beslut fattas på material, som är ofullständigt eller missvisande till följd av språkliga missförstånd. Det framhålls, att antalet utlämningsärenden kan beräknas bli obetydligt och de muntliga förhandlingarna därför föga betungande. *Hovrätten för Västra Sverige* understryker den betydelse muntliga förhör kan ha i tveksamma fall och förordar ett uttryckligt stadgande att muntligt förhör skall hållas, när det inte finnes sakna betydelse för avgörandet, t. ex. därför att vederbörande är gravt sinnessjuk eller sinnesslö eller därför att länsstyrelsen finner det klart att utlämning bör vägras. *Advokatsamfundet* anser, att i lagtexten bör föreskrivas, att muntligt förhör skall hållas, om vederbörande begär det och det inte finnes vara uppenbart utan betydelse.

Länsstyrelsen i Kristianstads län påpekar, att vid förhör eller annan muntlig kontakt med icke svenskspråkiga finska medborgare anlitan- de av tolk kan bli erforderligt. Länsstyrelsen förutsätter, att gottgörelse av allmänna medel skall kunna tillerkännas anlitan- de av tolk och hänvisar som jämförelse till 71 § utlänningskungörelsen men ifrågasätter om inte en särskild bestämmelse härom behövs.

I åtskilliga yttranden behandlas frågan om biträde åt den som begärs utlämnad. *Hovrätten för Övre Norrland* redovisar följande ståndpunkt. Hovrätten har övervägt att föreslå, att den vars utlämnande begärs skall äga rätt att på allmän bekostnad få rättsligt biträde. Detta skulle innebära ett avsteg från vad som i allmänhet gäller, när fråga är om beslut angående administrativt frihetsberövande, men skulle kunna motiveras med att här tillkommer utlämning från ett land till ett annat och att därför behovet av rättsbildat biträde är större än annars. Hovrätten har emellertid slutligen ansett sig böra avstå från att framställa något förslag i denna riktning. En bidragande orsak härtill har varit de betydande praktiska svårigheter, som synes vara förbundna med ett sådant institut. *Göta hovrätt* anser däremot önskvärt, att i förslaget tas upp en bestämmelse om möjlighet att förordna biträde åt den som begärs utlämnad, i enlighet med motsvarande bestämmelser i utlänningslagstiftningen. Hovrätten hänvisar i sammanhanget till att det föreslagna utlämningsförfarandet innebär allvarliga ingripanden mot den enskilde. Vidare åberopas den särskilda prövning som i många fall måste äga rum. *Hovrätten för Västra Sverige* föreslår på liknande skäl, att rätt till offentligt biträde stadgas för förfarandet hos länsstyrelse och i förekommande fall hos regeringsrätten. Vederbörande bör givetvis alltid tillfrågas, om han önskar offentligt biträde. Även *Överståthållarämbetet, länsstyrelsen i Jönköpings län* och *Föreningen Sveriges polismästare* uttalar sig till förmån för lagstadgad rätt till juridiskt biträde på det allmännas bekostnad. *Advokatsamfundet*, som utförligt uppehåller sig vid denna fråga, föreslår att i lagen införs bestämmelse att advokat skall förordnas, där det inte är uppenbart att skäl därtill saknas. Om möjligheten att erhålla advokat skall vederbörande underrättas. I detta hänseende påpekas att de danska och norska lagförslagen innehåller bestämmelser inte bara om möjligheten av domstols medverkan vid prövning av villkoren för utlämning utan också om advokat respektive »offentlig försvarer». En dansk eller norsk medborgare i Sverige borde inte åtnjuta ett i båda avseendena sämre rättsskydd än en svensk medborgare i Danmark eller Norge.

F u l l f ö l j d s r e g l e r n a berörs av bl. a. *fångvårdsstyrelsen*. Styrelsen uttalar, att det synes innefatta en onödig omgång att kräva skriftlig delgivning i de fall, där beslutet har avkunnats i den enskildes närvaro i samband med muntligt förhör inför länsstyrelsen, och tillfogar att en annan sak är att skriftlig expedition även i sådant fall bör utfärdas på begäran av den enskilde. *Länsstyrelsen i Kristianstads län* anmäler liknande betänkligheter.

Advokatsamfundet är däremot av den uppfattningen att i lagtexten bör anges, att beslutet skall delges skriftligen med besvärshänvisning. Mot förslaget att polismyndighets beslut om utlämning inte skall få överklagas framförs erinringar av *hovrätten för Övre Norrland*. Hovrätten finner förslaget vara något äventyrligt ur rättssäkerhetssynpunkt, då det avskär möjligheten att rätta till brister i handläggningen, missförstånd och annat sådant. Under alla omständigheter vill hovrätten sätta i fråga, om det inte skulle vara lika välbetänkt att öppna möjlighet dels till överklagande av polismyndighets beslut om utlämning men dels även till samtycke till att sådant beslut får verkställas utan hinder av att det inte har vunnit laga kraft.

Den föreslagna rätten för länsstyrelse att förordna om omedelbar verkställighet av beslut om utlämning kritiserar i några yttranden. *Förvaltningsdomstolskommittén* erinrar om att sådant förordnande skall kunna meddelas »när skäl därtill äro» och fortsätter. Med den citerade — icke invändningsfria — formuleringen åsyftas enligt motiven fall, då det framstår som utsiktslöst att klagan hos regeringsrätten skall kunna bifallas. Då hemsändning av vederbörande i sådana fall normalt måste antas äga rum, innan regeringsrätten hinner fatta och expediera eventuellt inhibitionsbeslut i ärendet, framstår klagorätten som helt illusorisk. Huruvida praktiska hänsyn väger så tungt till förmån för den föreslagna bestämmelsen, att den bör godtas trots antydda betänkligheter ter sig ovisst. *Hovrätten för Övre Norrland* anmärker, att det synes tveksamt, om fördelarna med rätten att meddela sådant förordnande uppväger den nackdel, som är förenad med att här öppna möjlighet till förtida verkställighet av oriktiga eller olämpliga beslut. *Advokatsamfundet* tar fasta på att befogenheten bara skall brukas i fall, där det måste anses uppenbart att överklagande inte kan leda till ogillande av framställningen. Om det finns tillräckliga skäl för denna möjlighet att i praktiken beröva vederbörande hans klagorätt — varom samfundet inte är helt övertygat — bör i vart fall förutsättningarna för ett sådant förordnande formuleras på ett sätt som tydligare ger uttryck åt den mer begränsade innebörd som åsyftas i motivuttalandet.

Frågan om det praktiska tillvägagångssättet vid verkställighet av beslut om utlämning berörs av *fångvårdsstyrelsen*, som framhåller följande. Att verkställa beslut om utlämning bör som utredningen har föreslagit ankomma på polismyndigheten i den ort, där den som beslutet avser uppehåller sig. I många fall torde det emellertid visa sig lämpligt att företrädare för social myndighet biträder vid transporten. Något hinder häremot föreligger självfallet inte. Det bör också vara möjligt att låta en socialvårdsfunktionär ombesörja transporten utan närvaro av polis, till exempel när det gäller att till hemlandet återföra ett omhändertaget barn. *Länsläkaren i Norrbottens län* framhåller, att när det gäller återförande av psykiskt sjuka, alkoholister och även barn, det från vårdsynpunkt är bäst att socialmedicinskt skolad personal får hand om uppgiften, t. ex. distriktssköterska, barn- och ungdomsvårdsassistenten. Vad som är lämpligast får bedömas från

fall till fall och vid svårigheter bör man begära handräckning av polismyndighet. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* utgår från att vårdsynpunkterna kommer att tillgodoses genom att bestämmelser rörande verkställigheten av utlämnandet tas in i tillämpningsföreskrifter.

5. Departementschefen

Genom lagen om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge har internordisk verkställighet möjliggjorts av sådant frihetsberövande som utgör påföljd för brott. Ett viktigt komplement till denna lag utgör lagen (1963: 193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff. Någon lagstiftning som direkt tar sikte på utlämning för omhändertaganden, som beslutas i andra sammanhang, finns inte. Förslag till en sådan lagstiftning lades år 1964 fram av utredningen om administrativa frihetsberövanden i samråd med särskilda sakkunniga från Danmark, Finland och Norge. Sedan betänkandet remissbehandlats, skedde överläggningar på departementsplan mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige. För svenskt vidkommande hade vid beredningen av lagstiftningsärendet tvekan uppkommit beträffande vissa enskildheter i det föreliggande förslaget. Främst föränleddes detta av att under vissa förhållanden tämligen långvariga frihetsberövanden kunde komma att ske medan utlämningsfrågan handlades och att svårigheter förutsågs att i sådana fall kunna ordna förvaringsfrågan på ett godtagbart sätt för vissa kategorier av det klientel som kunde komma i fråga. En del problem ansågs också förenade med att enligt förslaget samtycke från den berörde tillmättes betydelse i vissa fall och att därvid måste uppkomma frågor i vad mån den berörde kunde anses ha rättshandlingsförmåga. Förhållanden av nämnd art i förening med önskemålet att bereda utrymme för lagstiftningsärenden som bedömdes som mer brådskande ledde till att förevarande ärende fick vila från år 1965.

Med anledning av önskemål från grannländer återupptogs arbetet år 1968, och förnyade överläggningar på departementsplan skedde under hösten samma år. Dessa ledde till att man enades om de huvudsakliga lösningarna i sak. Man fann att man inte behövde eftersträva att åstadkomma en reglering genom i formellt hänseende överensstämmande lagar. Det viktiga ansågs vara att i fråga om lagstiftningens tillämpningsområde och de huvudsakliga villkoren för utlämning saklig överensstämmelse kunde uppnås. I fråga om förfarandet däremot bedömdes olikheter mellan de skilda lagförslagen kunna godtas, eftersom dessa i huvudsak har sin grund i de skillnader som finns mellan länderna beträffande den förvaltningsrättsliga organisationen och beträffande rättsmedel och förvaltningsförfarandet i övrigt.

Det svenska utredningsförslaget benämns förslag till lag om utlämning för verkställighet av vissa beslut om frihetsberövande i Danmark, Finland, Island eller Norge. Tillämpningsområdet begränsas till beslut som har meddelats inom ramen för de olika ländernas lagstiftning om bl. a. nykterhetsvård, barna- och ungdomsvård och vård av psykiskt sjuka. Utlämning skall enligt förslaget kunna ske efter framställning från beslutslandet. Framställningen skall i första hand prövas av den lokala polismyndigheten i den ort, där den eftersökte uppehåller sig. Polismyndigheten skall emellertid inte ha rätt att besluta om utlämning i andra fall än när vederbörande samtycker till utlämningen. I övriga fall, liksom när anledning förekommer att avslå framställningen, skall ärendet hänskjutas till länsstyrelsen för avgörande. Mot polismyndighets beslut om utlämning får talan inte föras. Länsstyrelsens beslut skall däremot få överklagas hos Kungl. Maj:t i regeringsrätten. För att säkerställa utlämning får den myndighet som handlägger ärendet besluta om reseförbud eller tillfälligt omhändertagande.

Under remissbehandlingen har huvuddragen i utredningsförslaget fått ett positivt mottagande. Från flera håll har man understrukit värdet av att en särskild reglering av det nordiska samarbetet på detta område kommer till stånd. I fråga om enskildheterna i förslaget har dock en del kritik förekommit.

När det gäller behovet av särskilda regler om nordiskt samarbete på området visar undersökningar som utredningen har företagit, att myndigheterna i de olika länderna redan nu på olika sätt tillmötesgår framställningar om utlämning. I de fall där samtycke från den som framställningen avser inte föreligger torde man i Sverige som regel tillämpa utlämningslagens bestämmelser om utvisning och avvissning. I och för sig har hittills tillämpad ordning tillgodosett de praktiska behoven i flertalet av de tämligen få fall som har blivit aktuella. När det gäller åtgärder som ingriper så djupt i den enskildes frihet som en utlämning för omhändertagande i annat land, kan det emellertid enligt min mening inte anses tillfredsställande att myndigheterna skall vara hänvisade till en lagstiftning som i första hand har andra syften. Samarbetet bör i stället grundas på för ändamålet särskilt avpassade regler, som i högre grad medger hänsynstagande till vårdsynpunkter. Att märka är också att det någon gång kan vara så att utlämningslagstiftningens bestämmelser inte kan tillämpas i fall när ett verkställighetssamarbete ter sig angeläget och att utlämning därför inte medges. Man får räkna med att detta kan bli vanligare med den fortgående utvecklingen mot allt tätare förbindelser med grannländerna. Jag anser därför, att en särskild reglering i förevarande ämne bör genomföras.

I fråga om den tekniska utformningen av regleringen ansluter jag mig till förslaget att samarbetet regleras inte av en konvention utan genom att särskilda, sakligt sett likartade lagar antas i de olika länderna. I fråga om regleringens huvuddrag har jag funnit att utredningens förslag kan läggas

till grund. I vissa avseenden har jag dock funnit anledning att förorda avvikande lösningar.

Utredningen har avgränsat den föreslagna lagens tillämpningsområde till beslut som har meddelats enligt vederbörande stats lagstiftning om nykterhetsvård, barna- och ungdomsvård, vård av psykiskt sjuka, omsorger om psykiskt utvecklingsstörda eller åtgärder mot försumliga försörjare eller samhällsfarligt asociala. Det stora flertalet remissinstanser har godtagit denna avgränsning. Från några håll har man emellertid ställt sig tveksam eller avvisande beträffande försumliga försörjare. Man har därvid hänvisat till att möjligheten att ingripa med frihetsberövande mot denna kategori i vårt land avskaffades den 1 juli 1964.

För min del anser jag, att utredningens ståndpunkt i detta hänseende bör godtas. Arten av och villkoren för omhändertagande på de angivna områdena skiljer sig länderna emellan i åtskilliga hänseenden. De underliggande värderingarna överensstämmer emellertid i allt väsentligt på flertalet av dessa områden. Staterna bör därför kunna respektera varandras lagar på de berörda områdena. Att så sker är en grundläggande förutsättning för att ett meningsfullt samarbete skall kunna komma till stånd. En viss tvekan har jag för min del hyst i frågan om beslut rörande försumliga försörjare och samhällsfarligt asociala bör omfattas av lagstiftningen. Att jag likväl har stannat för utredningens ståndpunkt sammanhänger med de bestämda önskemål som i den delen framförts under de nordiska departementsöverläggningarna. Mot denna bakgrund bör alltså kunna godtas att från Sverige lämnas medverkan till verkställighet av ett danskt beslut om åtgärder mot försumlig försörjare eller av ett finskt beslut om omhändertagande av en narkoman eller av en försumlig försörjare, fastän direkta motsvarigheter till sådana ingripanden saknas i svensk rättsordning. Jag vill nämna, att jag har samrått med chefen för socialdepartementet i dessa frågor.

Vid de nordiska överläggningarna har enighet rått om att utlämning bör kunna ske inte bara med anledning av beslut om omhändertagande som har meddelats mot vederbörandes egen vilja. Det har ansetts angeläget att hålla möjligheten till utlämning öppen också i vissa andra situationer. Man har tänkt bl. a. på fall där hämtning och andra verkställighetsåtgärder kan vidtas mot den vårdbehövandes vilja, trots att beslutet om vård ytterst grundar sig på samtycke (jfr t. ex. 58 § nykterhetsvårdslagen). Vidare har man velat göra regleringen tillämplig på beslut som avser barn som har övergetts av föräldrarna eller vars föräldrar avlidit (jfr 31 § barnavårdslagen). Enighet har rått också om att lagstiftningen bör omfatta inte bara omhändertagande på offentlig inrättning utan också placering i fosterhem. För egen del avslutar jag mig till dessa lösningar.

Vid avgränsningen av tillämpningsområdet torde man från dessa utgångspunkter inte kunna använda begreppet frihetsberövande. Det synes lämpligare att som förutsättning för utlämning föreskriva, att den som be-

gärs utlämnad enligt beslutet skall vara omhändertagen för vård eller behandling. Som ytterligare villkor torde därvid få anges, att han enligt beslutet skall tas in eller hållas kvar på anstalt eller uppehålla sig på plats som särskilt har anvisats honom. Det sista ledet är avsett att täcka också beslut att någon skall vistas i ett privat hem, t. ex. barn i fosterhem. Det bör emellertid understrykas, att endast sådana beslut åsyftas som verkligen innebär en begränsning av den omhändertagnes rörelsefrihet i fråga om uppehållsplatser.

Verkställigheten av ett beslut på något av de aktuella förvaltningsområdena tar sig ofta i det inledande skedet uttryck i att den som beslutet rör hämtas av polis- eller vårdpersonal. Avser beslutet kvarhållande på ett ställe, kommer verkställigheten till uttryck genom att vederbörande hindras att lämna stället eller återhämtas dit vid rymning. Riktpunkten för lagstiftningen bör vara att ett beslut om omhändertagande, som kan förverkligas med tvång i det land där det har meddelats, också skall kunna främjas genom utlämning av den som beslutet rör till det landet. Utlämningen fogas härigenom som ett naturligt led till den interna verkställigheten.

Från de angivna utgångspunkterna blir det av avgörande betydelse att det beslut, på vilket framställningen om utlämning grundas, är verkställbart i den stat där det har meddelats inte bara allmänt sett utan också i det aktuella fallet. Fordras t. ex. för verkställighet att beslutet har vunnit laga kraft, bör utlämning inte komma i fråga, förrän detta villkor är uppfyllt.

Under departementsarbetet har upprättats redogörelser för gällande lagstiftning på de områden som lagen avses omfatta. Uppgifter om vilka beslut som kan påräknas bli återopade i framställningar om utlämning torde genom socialstyrelsens försorg få tillhandahållas de myndigheter som skall handlägga utlämningsärendena.

I fråga om villkoren för utlämning bör utgångspunkten för den föreslagna lagstiftningen vara att man i de nordiska länderna respekterar varandras lagar på de berörda områdena. Utlämningsförfarandet bör därför utformas närmast som ett slags handräckning, varvid den beslutande myndigheten i huvudsak bör kunna begränsa sin prövning till att konstatera att vissa formella förutsättningar är för handen. Någon överprövning om det andra landets beslut om omhändertagande är sakligt motiverat och ändamålsenligt bör i princip inte komma i fråga. Även med sådant synsätt bör — som jag strax återkommer till — i begränsad utsträckning finnas utrymme för att beakta omständigheter som talar för att det utländska beslutet, ehuru det i princip skall respekteras, ändå inte bör leda till utlämning.

Vad först angår de formella förutsättningarna, som skall konstateras föreligga innan utlämning beslutas, framgår dessa i huvudsak redan av vad som nyss sades om lagens tillämpningsområde. Det skall sålunda konstateras, att framställningen om utlämning grundas på beslut enligt vederbörande stats lagstiftning på de vård- och behandlingsområden som avses i lagen.

Vidare skall konstateras, att beslutet går ut på omhändertagande i anstalt eller åläggande att uppehålla sig på särskilt anvisad plats. Ytterligare skall fastställas, att beslutet får verkställas i den stat där det meddelats.

Enligt utredningsförslaget skulle samtycke av den som begärs utlämnad tillmätas formell betydelse såtillvida som beslut om utlämning i sådant fall skulle få meddelas av polismyndighet. Föreligger inte samtycke, skulle där- emot länsstyrelsen pröva utlämningsfrågan. Som har framhållits från flera håll under remissbehandlingen uppkommer flera problem om samtycke tillmäts formell betydelse på detta sätt. Det kan för den handläggande myndigheten vara svårt att bedöma i vad mån samtycket är giltigt, huruvida eventuell förmyndares godkännande bör inhämtas o. d. Enligt min mening bör därför frågan om samtycke inte bli ett formellt relevant rekvisit. Att den berördes inställning, när han har insikt i föreliggande saksammanhang, lika fullt kan beaktas vid den materiella prövningen återkommer jag till i det följande.

I fråga om utlämning av svensk medborgare torde i enlighet med utredningsförslaget böra gälla som formellt villkor att vederbörande har hemvist i den stat där beslutet har meddelats. Med detta villkor har i utredningsförslaget sammankopplats en förutsättning som kräver viss lämplighetsprövning, nämligen att beslutet skall avse vård som lämpligen bör beredas honom i beslutsstaten. Som advokatsamfundet har påpekat finns det anledning att här anknyta närmare till formuleringen i de danska och norska utkasterna och uppställa som villkor, att det är *most ändamålsenligt* att vården bereds vederbörande i beslutslandet. Bedömningen i detta hänseende bör ske uteslutande från vårdsynpunkt och bör enligt sakens natur ske sedan kontakt har tagits med berörda svenska socialvårdsmyndigheter för att efterhöra deras synpunkter och eventuella planer beträffande den som begärs utlämnad. Svensk medborgare får alltså utlämnas endast om det är fråga om att bereda honom vård i det andra landet. Detta medför att svensk medborgare inte skall utlämnas, när beslutet avser sådana omhändertaganden av försumliga försörjare som förekommer i Danmark och Finland och som primärt inte har kurativt syfte.

Utöver sist behandlade villkor beträffande svensk medborgare har jag hittills talat endast om de formella förutsättningar som behöver konstateras vara för handen för att utlämning skall beslutas. Som har framgått av mitt uttalande i det föregående om att förfarandet i huvudsak bör ges handräckningskaraktär, bör en framställning om utlämning i regel kunna bifallas, om de formella förutsättningarna är uppfyllda.

Utredningen har emellertid ansett att ett visst utrymme måste finnas för att vägra utlämning trots att de formella kraven är tillgodosedda. Som exempel på omständigheter som kan tala mot bifall till framställning om utlämning nämns bl. a. att lång tid har förflutit efter beslutet om omhändertagande och att den som framställningen avser har särskild anknytning till Sve-

rige. Vidare uttalas, att utlämning i förevarande ordning inte kan komma i fråga, om vederbörande skall vara intagen på anstalt för att undergå ansvarspåföljd här. Även annat omhändertagande torde i vissa fall böra leda till att utlämning vägras, och detsamma gäller om vederbörande är misstänkt eller åtalad för brott som begåtts här i landet.

Att närmare reglera de undantagssituationer i vilka utlämning bör vägras har utredningen dock funnit svårt. Utredningen har därför stannat för att lagstiftningen bör utformas så, att medverkan genom utlämning inte åläggs vistelselandet som en skyldighet utan utformas som en legal möjlighet. I utredningens förslag till lagtext har detta kommit till uttryck genom att i 1 § anges att utlämning »må» ske och vidare framgår allmänt av 4 § att det kan finnas att utlämning bör vägras utan att i lagen uttryckligen angiven grund härför behöver föreligga.

I likhet med remissinstanserna delar jag utredningens mening att det måste finnas visst utrymme att vägra utlämning, trots att de formella förutsättningarna är uppfyllda. Det är emellertid önskvärt att det i bestämmelserna kommer till klarare uttryck att sådan vägran, såsom också utredningen enligt motiven har avsett, skall komma i fråga bara i undantagsfall. I någon mån tillgodoses detta om i lagtexten anges att, när de formella förutsättningarna är uppfyllda, utlämning skall beslutas, om det inte föreligger särskilda skäl däremot. När det gäller att bedöma vad som kan utgöra särskilda skäl mot utlämning synes utredningens motivuttalanden kunna vara till viss ledning. Emellertid är att beakta att avsikten är att utlämningsfrågan i första hand skall prövas av polismyndigheterna. Att dessa skulle bli hänvisade uteslutande att söka ledning i motivuttalanden synes inte tilltalande. Det vore därför av värde om det till ledning för polismyndigheterna i författning kunde anges närmare vad som kan anses utgöra särskilda skäl. Det är dock som utredningen har funnit svårt att uttömmande ange detta (jfr 7 § andra stycket kungörelsen (1966: 585) angående tillämpning av lagen om beredande av sluten psykiatrisk vård). Eftersom det dessutom kan vara fråga om många olikartade omständigheter, skulle det vara tyngande att i lagtexten försöka ge ens en exemplifiering. I stället synes man kunna använda den metoden att i tillämpningsföreskrifter av Kungl. Maj:t anges att vid prövningen huruvida särskilda skäl mot bifall av framställning föreligger skall särskilt beaktas i vad mån vissa angivna förhållanden talar emot utlämning. Därmed binds inte tillämpningen av lagen så, att berörda omständigheter alltid är att betrakta som skäl mot utlämning — sådana föreskrifter har inte sin plats i en tillämpningskungörelse — utan det är endast fråga om att till polismyndigheternas vägledning nämna vissa förhållanden som bör uppmärksammas. Tillämpningsbestämmelserna i den delen kan utformas i viss mån med utgångspunkt i utredningens motivuttalanden. Då sålunda vissa anvisningar för den ifrågavarande lämplighetsprövningen kan ges genom tillämpningsföreskrifter, torde det kunna godtas, att i lagen inte

föreskrivs mera än att utlämning skall beviljas, om de formella förutsättningarna är uppfyllda och det i övrigt ej föreligger särskilda skäl mot bifall.

Under remissbehandlingen har remissinstanserna anslutit sig till huvudragen av utredningens förslag om hur f ö r f a r a n d e t i utlämningsärenden bör vara uppbyggt. I fråga om olika enskildheter i förfarandet har däremot invändningar rests.

Bestämmelserna om förfarandet bör enligt min mening vara sådana att man får en ordning som förenar största möjliga enkelhet med betryggande rättssäkerhetsgarantier för den enskilde. Bestämmelserna bör också tillgodose de vårdsynpunkter som gör sig gällande i fråga om flertalet av de personkategorier som är aktuella. Särskilt är det från sådana synpunkter angeläget att prövningen av framställning om utlämning kan ske snabbt och att eventuella tvångsåtgärder under ett utlämningsärendes handläggning ges kortaste möjliga varaktighet.

Fråga om utlämning bör som utredningen har tänkt sig tas upp efter framställning från beslutslandets sida. Flertalet myndigheter som har att ombesörja den interna verkställigheten är, när det gäller tvångsutövning, hänvisade till att begära bistånd från polisens sida. I några fall vilar ansvaret direkt på polismyndighet. Mot denna bakgrund bör förfarandet vid prövning av framställning om utlämning kunna bygga på det samarbete som redan har utvecklats mellan polismyndigheterna i de olika länderna. Det synes därför naturligt att polismyndighet får göra framställning om utlämning och i första hand också pröva sådan framställning som kommer från annat land. När det gäller vilken myndighet som bör få göra framställning kan det emellertid i vissa fall vara lämpligt att godta också annan myndighet. Jag återkommer till detta i specialmotiveringen.

Även om ansvaret för att pröva framställning i första hand sålunda bör betros polismyndighet, ligger det i sakens natur att denna myndighet bör samråda inte bara med den eller de myndigheter som har begärt utlämning. I vissa fall, främst när framställningen gäller person med ett framträdande vårdbehov, torde det vara nödvändigt att rådgöra också med företrädare för de svenska myndigheter, som har ansvaret för motsvarande beslut om omhändertagande här i landet. I andra fall, t. ex. när den som begärs utlämnad är misstänkt eller åtalad för brott här i riket, måste kontakt tas med vederbörande svenska åklagarmyndighet eller domstol. Särskilda föreskrifter om detta torde inte behövas.

När det gäller polismyndighetens prövningsrätt innebär som nämnts utredningens förslag, att polismyndigheten får besluta om utlämning bara när den eftersökte samtycker till åtgärden. Föreligger inte samtycke, skall enligt förslaget ärendet prövas av länsstyrelsen.

Jag har redan i det föregående uttalat, att samtycke inte bör vara ett formellt relevant rekvisit. Förutom de förut nämnda svårigheterna att bedöma om giltigt samtycke kan anses föreligga, t. ex. när fråga är om under-

åriga eller psykiskt sjuka, är att beakta att det finns anledning räkna med att den som ärendet rör kan motsätta sig utlämning utan att åberopa något rimligt skäl härför. Enligt min mening bör därför polismyndighetens behörighet att pröva utlämningsfrågan gälla även när samtycke inte föreligger.

Den av utredningen föreslagna konstruktionen av bestämmelserna om polismyndighets behörighet att besluta i utlämningsfrågan innebär i övrigt att polismyndigheten får besluta att utlämning skall ske men har att, när fråga om avslag uppkommer, hänskjuta ärendet till länsstyrelsen. I likhet med remissinstanserna anser jag, att denna konstruktion bör godtas. Med denna lösning vinnas ett snabbare förfarande i uppenbara fall. Det kan antas, att flertalet fall kommer att vara av den beskaffenheten. I enlighet med vad som förut har sagts om förutsättningarna för bifall bör bestämmelserna ges den innebörden, att polismyndigheten har att förordna om utlämning, när de formella förutsättningarna är uppfyllda och i övrigt särskilda skäl mot utlämning inte föreligger. I annat fall bör i enlighet med utredningsförslaget polismyndigheten ha att skyndsamt sända handlingarna till länsstyrelsen som har att besluta i ärendet. En lösning av detta slag har den betydelsefulla fördelen att tveksamma fall snabbt förs upp till en instans som har bättre förutsättningar att pröva sådana fall.

Mitt förslag innebär som nämnts att förekomsten eller frånvaron av samtycke inte får formell betydelse på det sättet att förfarandets gestaltning betingas därav. Inställningen hos den ärendet rör måste emellertid självfallet tillmätas betydelse vid ärendets prövning om han har insikt om innebörden i saksammanhanget. Om han medger utlämning, torde det i regel knappast böra ske någon närmare prövning huruvida särskilda skäl av förut nämnd art talar emot utlämning. Att prövning av de formella förutsättningarna lika fullt skall ske är uppenbart. Om han å andra sidan motsätter sig utlämning, bör verkan därav bero av de skäl han åberopar. Åberopas inga skäl alls eller ovidkommande skäl, bör hans inställning inte hindra att polismyndigheten förordnar om utlämning. Anför han däremot beaktansvärda skäl, bör detta utgöra anledning för polismyndigheten att hänskjuta ärendet till länsstyrelsen. I de förut nämnda tillämpningsföreskrifterna kan klargöras, att polismyndighet har att ta hänsyn till inställningen hos den som ärendet rör och de skäl han åberopar.

Om polismyndighet får den behörighet att pröva framställning om utlämning som jag förordar, ligger det i sakens natur att den som framställningen avser medges rätt att föra talan mot beslut varigenom framställningen har bifallits. Sådan fullföljd synes lämpligen böra ske till länsstyrelsen. Klagotiden när det gäller beslut om utlämning bör bestämmas till en vecka. Mot länsstyrelsens beslut bör i enlighet med vad utredningen har föreslagit talan få föras hos regeringsrätten. Även här bör klagotiden i fråga om beslut om utlämning bestämmas till en vecka. Förslag kommer senare att läggas fram att ärenden av detta slag uttryckligen anges i lagen (1909: 38 s.

3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt eller i den lagstiftning som då kan ha ersatt nämnda lag (jfr SOU 1966: 70). Klagotiderna bör i båda fallen räknas från den dag klaganden delgavs beslutet. Jag vill inskjuta att förvaltningsdomstolskommittén i SOU 1966: 70 föreslagit bl. a. att mål som f. n. prövas av regeringsrätten i stället skall tas upp av kammarrätten och i regeringsrätten endast efter särskilt prövningstillstånd. I samband med den slutliga prövningen av kommitténs förslag torde få övervägas, om den instansordning jag nu förordar bör behållas. Allmänt kan uttalas, att förevarande ärenden är av den natur att det är önskvärt med en kort instanskedja.

I samband med bestämmelserna om fullföljd bör behandlas frågan när verkställighet av beslut om utlämning får ske. Enligt allmänna grundsatser bör ett så allvarligt ingrepp i den enskildes personliga frihet, som ett beslut om utlämning innebär, i princip inte få verkställas förrän det har vunnit laga kraft. Detta bör gälla som huvudregel i lagstiftningen. Undantag bör emellertid kunna göras i särskilda fall, främst när det med hänsyn till den berördes inställning kan förutses att överklagande inte kommer att ske. Jag förordar därför, att polismyndighet och länsstyrelse får befogenhet att förordna att dess beslut om utlämning får verkställas omedelbart. Befogenheten bör användas bara i uppenbara fall.

Utredningen har föreslagit, att vissa tvångsmedel skall stå till den handläggande myndighetens förfogande redan under det förfarande som föregår avgörandet i utlämningsärendet. Enligt förslaget kan polismyndigheten eller länsstyrelsen besluta om tillfälligt omhändertagande eller reseförbud. Förutsättningen är att det skäligen kan befaras att den som begärs utlämnad avviker eller på annat sätt undandrar sig utlämning. Dessa åtgärder skall på vissa villkor kunna användas också mot den som är efterlyst med anledning av beslut som kan föranleda utlämning. Likartade bestämmelser har tagits in i de övriga ländernas lagförslag. Vid remissbehandlingen har utredningens förslag genomgående godtagits. I några yttranden har dock vissa jämkningar förordats.

I flertalet fall får man räkna med att det föreligger risk att den som begärs utlämnad avviker eller på annat sätt håller sig undan. Att behov av tvångsmedel föreligger är sålunda klart. Jag kan i huvudsak ansluta mig till vad utredningen har föreslagit i detta avseende. Stor försiktighet är emellertid påkallad när det gäller tvångsmedel som innefattar frihetsberövande, i synnerhet beträffande psykiskt sjuka och barn. Skall sådana tvångsåtgärder få tillgripas, bör de under alla förhållanden göras mycket kortvariga. Å andra sidan måste myndigheterna få rimlig tid till sitt förfogande för att pröva ärendet. Det bör dessutom sörjas för att den som berövas friheten tas om hand på ett lämpligt sätt och i förekommande fall får den behandling som hans tillstånd kräver. Mot bakgrund av vad jag nu har sagt förordar jag vissa jämkningar i den ordning som utredningen har tänkt sig i fråga om tvångsmedel. Jag återkommer till dessa i specialmotiveringen. Allmänt kan

emellertid här sägas, att de föreslagna jämkningarna tillsammans med bestämmelserna om förfarandet i övrigt torde leda till att några långvariga provisoriska omhändertaganden knappast behöver befaras. Därigenom torde inte heller några större svårigheter att ordna förvaringsfrågan behöva förutses. De anvisningar i sistnämnda hänseende som behövs torde få meddelas av socialstyrelsen.

Som utredningen har funnit torde någon detaljreglering av förfarandet utöver vad som nu har berörts inte behövas. I ett par avseenden anser jag emellertid kompletteringar påkallade. Dessa berör frågorna om muntlighet under förfarandet och om möjlighet att förordna biträde åt den som begärs utlämnad. Dessa frågor tas upp i specialmotiveringen.

Det ligger i sakens natur att beslut om utlämning bör verkställas så snart det kan ske och att verkställigheten bör ombesörjas av polismyndigheten i den ort där den som avses med beslutet uppehåller sig. Nära samråd bör av naturliga skäl äga rum med den myndighet som har gjort framställningen. I vissa fall torde det som tidigare har antytts dessutom vara lämpligt att polismyndigheten samråder med eller biträds av företrädare för andra svenska myndigheter.

Vid de nordiska överläggningarna har enighet rått om att kostnader som i samband med utlämning uppkommer i vistelselandet skall bäras av detta. Motsvarande ordning gäller redan i fråga om utlämning för brott (jfr prop. 1957: 156 s. 91). Några beräkningar av uppkommande kostnader har inte gjorts. Redan nu har man nämligen utgifter för att sända hem de personer som avses med den förordade regleringen, och någon nämnvärd ökning av antalet fall torde inte behöva förutses.

Den reglering som jag förordar nödvändiggör viss följdändring i utlänningslagen. Den måste vidare kompletteras med tillämpningsföreskrifter. Dessa frågor kommer att beröras i specialmotiveringen.

6. Upprättade lagförslag

I enlighet med det anförda har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1) lag om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge med anledning av beslut om vård eller behandling,

2) lag om ändring i utlänningslagen (1954: 193).

I fråga om förslaget under 2 har samråd ägt rum med chefen för inrikesdepartementet.

Förslagen torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som bilaga 2.

7. Specialmotivering

7.1. Förslaget till lag om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge med anledning av beslut om vård eller behandling

Lagförslagets innehåll är i stora drag följande. I 1—3 §§ anges lagens tillämpningsområde och villkoren för utlämning. 4—10 §§ innehåller bestämmelser om förfarandet vid prövning av framställning om utlämning och föreskrifter om tvångsmedel. I 11 § regleras möjligheterna till fullföljd mot beslut om utlämning och 12—15 §§ innehåller bestämmelser om när verkställighet får ske m. m.

1 §

Denna paragraf motsvarar vissa delar av 1 § i utredningens förslag.

Som jag har nämnt i den allmänna motiveringen bör fråga om utlämning prövas efter framställning från myndighet i beslutslandet. I första hand bör sådan framställning göras av polismyndighet. I vissa fall bör emellertid också andra myndigheter kunna komma i fråga. I det norska lagförslaget har man sålunda utgått från att också framställning från åklagarmyndighet bör godtas. Denna behörighetsfråga synes lämpligen kunna lösas genom tillämpningsföreskrifterna. Ytterligare kontakter med de nordiska grannländerna avses ske i detta ämne.

I den allmänna motiveringen har framhållits att en framställning om utlämning i regel bör bifallas, om de formella förutsättningarna är uppfyllda men att det bör finnas ett visst utrymme för att vägra utlämning när särskilda skäl föreligger. Efter mönster från lagarna om utlämning för brott har denna grundsats kommit till uttryck i denna paragrafs första stycke där det anges att vederbörande under angivna förutsättningar *får* utlämnas. I det föregående har nämnts vissa omständigheter som kan föranleda att utlämning bör vägras.

Att uttrycket »frihetsberövande» inte bör användas som beskrivning på de beslut som skall kunna läggas till grund för framställning om utlämning har jag berört i det föregående.

I enlighet med det anförda föreskrivs i paragrafens första stycke, att den som skall vara omhändertagen för vård eller behandling enligt beslut av myndighet i Danmark, Finland, Island eller Norge efter framställning får utlämnas för verkställighet enligt lagen. Med vård avses också omhändertaganden av provisorisk natur för utredning av vårdbehovet (jfr t. ex. 30 § barnavårdslagen).

I paragrafens andra stycke har tagits in en erinran om att särskilda bestämmelser gäller om utlämning för brott. Hänvisningen innebär att den nu föreslagna lagen inte är avsedd att inkräkta på tillämpningsområdet för lagen om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge. På frågan om utlämning av någon med anledning av att han dömts för brott blir sålunda den nya lagen inte tillämplig.

2 §

I paragrafen anges vissa formella villkor som har uppställts för bifall till framställning om utlämning. De allmänna överväganden som ligger till grund för bestämmelserna har redovisats i det föregående.

Ett första villkor är enligt 2 § att framställningen grundas på beslut enligt vederbörande stats lagstiftning om nykterhetsvård, barna- och ungdomsvård, vård av psykiskt sjuka, omsorger om psykiskt utvecklingsstörda eller åtgärder mot försumliga försörjare eller samhällsfarligt asociala. Av praktiska skäl har svenska termer använts vid beskrivningen av tillämpningsområdet. Självfallet är dock att det är de övriga ländernas motsvarigheter till de med svenska termer beskrivna företeelserna som åsyftas. När det i bestämmelsen talas om vederbörande stats lagstiftning om samhällsfarligt asociala avses t. ex. den danska forsorgslovens bestämmelser om »erhvervs- og subsistensløse». Det bör här nämnas att narkomaner kan tas om hand enligt de finska och norska motsvarigheterna till nykterhetsvårdslagen. Också sådana beslut faller sålunda inom den föreslagna lagens tillämpningsområde.

I enlighet med vad jag har uttalat i den allmänna motiveringen har som ytterligare villkor angetts, att den som begärs utlämnad enligt beslutet skall tas in eller hållas kvar på anstalt eller uppehålla sig på plats som särskilt har anvisats honom och att beslutet får verkställas i den stat där det har meddelats.

3 §

Paragrafen innehåller den särbestämmelse om utlämning av svensk medborgare som har berörts i den allmänna motiveringen. Den motsvarar med några mindre jämkningar av i huvudsak redaktionell art utredningsförslagets 3 §. I paragrafen föreskrivs sålunda att svensk medborgare får utlämnas endast om han har hemvist i den stat där beslutet har meddelats samt beslutet avser vård och det är mest ändamålsenligt att vården bereds honom i den staten.

Den närmare innebörden av begreppet hemvist torde få bestämmas av rättstillämpningen. Mantalsskrivningen skall alltså inte i och för sig vara avgörande. Vid prövningen om vistelsen i beslutslandet är sådan att hemvist där skall anses föreligga bör i första hand vistelsens varaktighet beaktas. I regel bör vistelsen sålunda ha en viss stadigvarande karaktär. Men också andra omständigheter, särskilt vistelsens syfte, är av betydelse (jfr 2 kap. 2 § brottsbalken och Beckman m fl. Brottsbalken I s. 66 f).

4 §

I paragrafen föreskrivs att framställning om utlämning görs hos polismyndigheten i den ort där den som begärs utlämnad uppehåller sig. Framställningen bör alltså i allmänhet sändas direkt till denna myndighet. För

det fall att uppehållsorten är okänd föreskrivs emellertid, att framställningen görs hos rikspolisstyrelsen som vidarebefordrar den till behörig polismyndighet.

5 §

Paragrafens första stycke reglerar omfattningen av polismyndighetens prövningsrätt. I enlighet med vad som har anförts i den allmänna motiveringen anges, att polismyndigheten beslutar om utlämning, om villkoren enligt 2 § och, såvitt angår svensk medborgare, 3 § är uppfyllda och det i övrigt inte föreligger särskilda skäl mot utlämning. I paragrafens andra stycke föreskrivs, att polismyndigheten i annat fall skyndsamt skall sända handlingarna till länsstyrelsen som beslutar i ärendet. Exempel på vad som avses med särskilda skäl mot utlämning har lämnats i den allmänna motiveringen. Närmare föreskrifter om vad polismyndigheten bör iaktta vid prövningen av om särskilda skäl mot utlämning föreligger torde som förut nämnts få meddelas av Kungl. Maj:t.

6 §

I denna paragraf ges föreskrifter om muntligt förhör i utlämningsärende. Den saknar motsvarighet i utredningens förslag.

Utredningen har i fråga om handläggningen av utlämningsärende uttalat, att polismyndigheten bör muntligen höra den som avses med framställningen. Hos länsstyrelse bör enligt utredningen förhör kunna anordnas, om det anses vara av betydelse för avgörandet. Någon bestämmelse om förhör finns emellertid inte i utredningsförslaget. Flera remissinstanser anser, att muntlighet bör vara huvudregel i utlämningsärenden, och förordar att en föreskrift om detta tas in i lagen. Enligt min mening bör förhör normalt hållas innan utlämningsärende avgörs av polismyndighet eller länsstyrelse. Undantag bör få göras endast när förhöret skulle sakna betydelse för utredningen. Underlåter den som begärs utlämnad att efter kallelse inställa sig till förhör, bör förordnande få meddelas att han skall hämtas. I paragrafen har getts bestämmelser av denna innebörd.

7 §

I paragrafen har tagits in en bestämmelse om rätt till biträde för den som begärs utlämnad. Denna fråga har inte berörts av utredningen. Däremot har flera remissinstanser tagit upp frågan och förordat att möjlighet ges att förordna biträde på det allmännas bekostnad. Under de fortsatta nordiska överläggningarna har enighet nåtts om att lagarna bör innehålla föreskrifter i ämnet. För min del anser jag att biträde bör kunna förordnas för den som begärs utlämnad, om det fordras för att han skall kunna bevaka sin rätt i ärendet. Till biträde bör förordnas advokat eller annan lämplig person. Förordnandet bör meddelas av den myndighet hos vilken

ärendet är anhängigt. Biträdet bör ha rätt till arvode och ersättning enligt samma regler som gäller för offentlig försvarare. Denna kostnad bör dock alltid stanna på statsverket. I enlighet med det anförda har i paragrafen tagits in bestämmelser om biträde åt den som begärs utlämnad och om ersättning till sådant biträde.

Biträdesförordnande som meddelas av polismyndighet eller länsstyrelse bör gälla också för handläggningen hos högre myndighet. Någon särskild föreskrift om detta torde inte behövas.

8 §

Paragrafen, som motsvarar 5 § i utredningens förslag, innehåller bestämmelser om tvångsmedel under ett utlämningsärendes handläggning. Bestämmelserna har berörts i den allmänna motiveringen.

Enligt första stycket får den myndighet hos vilken ärendet är anhängigt meddela den som begärs utlämnad förbud att utan tillstånd lämna den uppehållsort som anvisas honom (reseförbud) eller besluta att han skall omhändertas. Förutsättningen för beslut om tvångsåtgärd är att det skäliga kan befaras, att den som begärs utlämnad avviker eller på annat sätt undandrar sig utlämning. Några närmare föreskrifter ges inte om hur omhändertagandet skall ske. Som jag har antytt i den allmänna motiveringen bör socialstyrelsen få i uppdrag att meddela anvisningar i detta avseende.

I andra stycket första och andra punkten har tagits in särskilda bestämmelser om frister för användningen av tvångsmedel. Det föreskrivs där, att polismyndighets beslut om reseförbud eller omhändertagande, som meddelas före utlämningsfrågans prövning, får avse reseförbud högst tio dagar eller omhändertagande högst tre dagar. I fall som avses i 5 § andra stycket, dvs. när frågan om utlämning hänskjuts till länsstyrelsens prövning, får emellertid polismyndigheten eller länsstyrelsen förordna, att beslut om reseförbud eller omhändertagande skall gälla för tiden intill dess länsstyrelsen har prövat ärendet. Några frister av nu nämnd art torde inte behövas för regeringsrättens vidkommande.

I sista punkten av samma stycke har föreskrivits, att vid beviljande av utlämning kan förordnas att beslut om reseförbud eller omhändertagande skall gälla för tiden intill dess verkställighet sker.

I paragrafens tredje stycke ges en generell föreskrift att beslut om reseförbud eller omhändertagande omedelbart skall hävas, om skäl för åtgärden inte längre föreligger.

Bestämmelserna i andra och tredje styckena är avsedda att garantera att tvångsåtgärderna ges kortaste möjliga varaktighet. I samma syfte har i 10 § tagits in bl. a. föreskrifter som ålägger länsstyrelse särskilt skyndsamt handläggning när den som begärs utlämnad är omhändertagen. Jag återkommer till dessa föreskrifter i det följande.

Reseförbud har i lagen genomgående nämnts före omhändertagande. Syf-

tet har varit att understryka att det i första hand bör undersökas om inte reseförbud är en tillräckligt ingripande åtgärd.

9 §

I denna paragraf, som motsvarar 7 § i utredningsförslaget, regleras möjligheten att besluta om tvångsåtgärd mot den som är efterlyst här i riket med anledning av beslut som kan föranleda utlämning enligt lagen. Polismyndigheten i den ort där den efterlyste uppehåller sig får enligt paragrafens första stycke besluta om reseförbud eller omhändertagande i avbidan på framställning om utlämning. Sådant beslut får dock meddelas endast om sannolika skäl föreligger att framställning om utlämning görs och bifalls samt det skäligen kan befaras att den som beslutet avser avviker eller på annat sätt undandrar sig utlämning. Den myndighet som har begärt efterlysningen skall ofördröjligen underrättas om vidtagen åtgärd.

Enligt andra stycket skall beslut som avses i första stycket hävas, när skäl för åtgärden inte längre föreligger eller om framställning om utlämning inte har mottagits inom fem dagar från den dag då åtgärden vidtogs. Sedan framställning inkommit, får reseförbud eller omhändertagande bestå bara om beslut därom meddelas enligt 8 §.

Efterlysning av den som vid anträffandet skall tas om hand sprids genom rikspolisstyrelsens försorg i Polisunderrättelser. Av publikationen framgår inte alltid huruvida efterlysningen fortfarande är aktuell eller om övriga förutsättningar för tvångsåtgärd enligt denna paragraf föreligger. Innan beslut om tvångsåtgärd meddelas, måste polismyndigheten alltså kontrollera dessa förhållanden genom förfrågningar hos rikspolisstyrelsen och eventuellt den myndighet som har gjort framställningen. Bestämmelser härom torde få tas in i tillämpningsföreskrifter till lagen.

10 §

Denna paragraf, som har berörts i anslutning till 8 §, motsvarar 6 § i utredningsförslaget.

Beslut över framställning om utlämning skall enligt paragrafen meddelas utan dröjsmål. Är den som begärs utlämnad omhändertagen enligt 8 §, skall länsstyrelse meddela beslutet, om synnerligt hinder inte möter, inom fem dagar från den dag då handlingarna inkom till länsstyrelsen eller, om omhändertagandet har skett därefter, inom samma tid från dagen för omhändertagandet. Någon motsvarande tidsgräns när beslut om reseförbud föreligger har inte uppställts. Det ligger emellertid i sakens natur att ärendet även i sådant fall bör handläggas med särskild skyndsamhet.

Har beslut om utlämning eller om tvångsåtgärd meddelats, skall enligt andra stycket den som beslutet avser skyndsamt delges beslutet med besvärshänvisning.

11 §

I paragrafen behandlas besvärsförfarandet. Bestämmelsen motsvaras av 8 § i utredningsförslaget.

I första och andra styckena meddelas bestämmelser om fullföljd mot beslut enligt lagen. I fråga om dessa bestämmelser får jag hänvisa till den allmänna motiveringen. Föreskrifterna om att fullföljden skall ske »inom en vecka från den dag då klaganden delgavs beslutet» anknyter till bestämmelsen i 10 § om delgivning. Utgångspunkten för klagotiden skall alltså vara den dag då klaganden delgavs i enlighet med 10 § andra stycket.

Enligt tredje stycket får talan mot beslut om reseförbud eller omhändertagande föras utan inskränkning till viss tid.

12 §

Paragrafen, som motsvarar 9 § i utredningsförslaget, reglerar frågan när verkställighet av beslut enligt lagen får ske.

I paragrafens första stycke föreskrivs, att beslut om reseförbud eller omhändertagande omedelbart länder till efterrättelse. Enligt andra stycket kan polismyndighet och länsstyrelse, när särskilda skäl föranleder det, förordna att dess beslut om utlämning får verkställas omedelbart. Som jag har framhållit i den allmänna motiveringen bör befogenheten att förordna om omedelbar verkställighet användas med försiktighet.

13 §

Denna paragraf, som motsvarar 10 § i utredningsförslaget, reglerar vilka villkor som gäller vid utlämning. Det bör utan särskilda föreskrifter kunna förutsättas, att möjligheten att begära utlämning inte utnyttjas för främmande syften. I ett avseende torde dock föreskrifter lämpligen böra meddelas, nämligen i fråga om rätten för den stat, till vilken en person utlämnas, att åtala eller straffa honom för ett brott som han har begått före utlämningen eller att utlämna honom vidare till tredje stat för sådan åtgärd. Enligt 7 och 18 §§ lagen om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge gäller i princip förbud för den mottagande staten att vidta sådana åtgärder, dock med möjlighet för staten att hos Kungl. Maj:t utverka undantag från förbudet i enskilt fall. Motsvarande ordning torde böra iakttas också vid utlämning med anledning av beslut om vård eller behandling.

En annan fråga är om den som har utlämnats för verkställighet av visst beslut om vård eller behandling skall kunna göras till föremål för ett omhändertagande av annat slag på grund av omständigheter som hänför sig till tiden före utlämningen. Frågan torde få bedömas från fall till fall på grundval av överväganden om vad som är bäst för den enskilde från vårdsynpunkt. Givetvis bör här den allmänna förutsättningen gälla att utlämning inte får användas för främmande syften. Någon bestämmelse om att vid utlämningen särskilda villkor gäller i nu ifrågavarande hänseende torde inte böra tas in i lagen.

14 §

I paragrafen, som motsvarar 11 § i utredningsförslaget, sägs att den som utlämnas från en av de stater som anges i 1 § till annan av dessa stater får föras genom riket utan särskilt tillstånd. Föreskriften överensstämmer med motsvarande bestämmelse i 19 § lagen om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge.

15 §

I paragrafen, som har motsvarighet i 12 § första stycket i utredningsförslaget, anges att Kungl. Maj:t förordnar om tillämpning av lagen i förhållande till stat som anges i 1 §. Jag vill därvid påpeka, att arbete med lagstiftningen för Islands del ännu inte torde vara påbörjat. Det får förutses att förordnande om den svenska lagens tillämpning i förhållande till Island kommer i fråga först i ett senare skede. Innan sådant förordnande kan meddelas behövs bl. a. närmare klarhet om vilka isländska beslut som bör kunna föranleda utlämning.

7.2. Förslaget till lag om ändring i utlänningslagen (1954: 193)

Enligt 1 § utlänningslagen får utlämning inte i annat fall eller i annan ordning än som sägs i lagen tvingas att lämna riket. Ett sådant fall är utlämning för brott, vilket framgår av hänvisningen i 71 § till bl. a. lagarna om utlämning för brott. Den nu föreslagna lagen om utlämning innebär, att personer kan utlämnas till annat nordiskt land också i andra fall än på grund av brott. För att också denna form av utlämning skall omfattas av utlänningslagens bestämmelser om att utlämning får tvingas att lämna riket har i 71 § tagits in en hänvisning till den nya lagen.

Ikraftträdande

Lagarna bör träda i kraft den 1 januari 1971. Några särskilda övergångsbestämmelser torde inte behövas.

8. Hemställan

Jag hemställer, att lagrådets yttrande över förslagen till

1) *lag om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge med anledning av beslut om vård eller behandling,*

2) *lag om ändring i utlänningslagen (1954: 193)*

inhämtas enligt 87 § regeringsformen genom utdrag av protokollet.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Britta Gyllensten

*Bilaga 1.***Utredningens förslag till****Lag om utlämning för verkställighet av vissa beslut om frihetsberövande i Danmark, Finland, Island och Norge****1 §.**

Den som skall vara underkastad frihetsberövande enligt beslut, som meddelats i Danmark, Finland, Island eller Norge med stöd av vederbörande lands lagstiftning om nykterhetsvård, barna- och ungdomsvård, vård av psykiskt sjuka, vård eller undervisning av psykiskt efterblivna eller åtgärder mot försumliga försörjare eller lösdrivare, må efter framställning från den stat, vari beslutet meddelats, utlämnas till denna enligt vad i denna lag sägs.

Lagen äger ej tillämpning å straff eller annan ansvarspåföljd eller å tvångsåtgärd i samband med lagföring för straffbelagd gärning.

2 §.

Utlämning må ej ske med mindre det beslut, som föranlett framställningen, är verkställbart i den stat vari det meddelats.

3 §.

Svensk medborgare må utlämnas allenast, om han har hemvist i den stat, vari beslutet meddelats, och beslutet avser vård, som lämpligen bör beredas honom i nämnda stat.

4 §.

Framställning om utlämning upptages av polismyndigheten i den ort, där den som begäres utlämnad uppehåller sig. Samtycker denne till utlämning och finner ej polismyndigheten utlämning böra vägras, äger den besluta därom. I annat fall ankommer på länsstyrelsen att besluta i frågan om utlämning.

5 §.

Kan skäligen befaras, att den som avses med framställning om utlämning avviker eller annorledes undandrager sig utlämning, må polismyndigheten eller länsstyrelsen, för tiden intill dess laga kraft ägande beslut föreligger i frågan om utlämning, tillfälligt omhändertaga honom eller meddela honom förbud att utan tillstånd lämna honom anvisad vistelseort (reseförbud).

Beslut om åtgärd, som i första stycket sägs, skall omedelbart hävas, om skäl för åtgärden ej längre föreligger.

6 §.

Beslut över framställning om utlämning skall meddelas utan onödigt dröjsmål. Är i ärende, som upptages av länsstyrelsen, den som begäres utlämnad

tillfälligt omhändertagen, skall, om ej synnerligt hinder möter, beslutet meddelas inom tre dagar från den dag, då ärendet inkom till länsstyrelsen, eller, om omhändertagandet skett därefter, inom samma tid från dagen för omhändertagandet.

Beslut över framställning om utlämning skall skyndsamt delgivas den som beslutet avser.

7 §.

Är någon efterlyst för verkställighet av beslut, som avses i 1 §, må polismyndigheten i den ort, där han uppehåller sig, i avbidan på framställning om utlämning tillfälligt omhändertaga honom eller meddela honom reseförbud, därest förutsättningar för bifall till dylik framställning föreligger och det skäligen kan befaras att han avviker eller eljest undandrager sig utlämning. Om sådan åtgärd skall den myndighet, som begärt efterlysningen, ofördröjligen underrättas.

Beslut om åtgärd, som i första stycket sägs, skall omedelbart hävas, om skäl för åtgärden ej längre föreligger eller framställning om utlämning icke mottagits inom tre dagar från den dag beslutet om åtgärden delgivits den som avses därmed.

8 §.

Polismyndighets beslut om tillfälligt omhändertagande och reseförbud må av den som beslutet avser överklagas hos länsstyrelsen genom besvär.

Mot länsstyrelses beslut enligt denna lag må talan föras hos Konungen genom besvär. Dessa skola, där ej annat följer av vad i tredje stycket sägs, ingivas till länsstyrelsen inom en vecka från den dag, då klaganden skriftligen erhöll del av beslutet.

Klagan mot beslut om tillfälligt omhändertagande och reseförbud vare ej inskränkt till viss tid.

9 §.

Polismyndighets beslut om utlämning samt länsstyrelses och polismyndighets beslut om tillfälligt omhändertagande och reseförbud må omedelbart verkställas.

Länsstyrelses beslut om utlämning må verkställas utan hinder av att det icke vunnit laga kraft, därest den som beslutet avser skriftligen samtycker därtill. Länsstyrelsen äge ock, när skäl därtill äro, förordna, att dess beslut må omedelbart verkställas.

10 §.

Beträffande utlämning enligt denna lag skall vad som stadgas i 7 och 18 §§ lagen den 5 juni 1959 om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge äga motsvarande tillämpning.

11 §.

Den som utlämnas från någon av de i 1 § nämnda staterna till annan i samma paragraf omförmäld stat må utan särskilt tillstånd föras genom riket.

12 §.

På Konungen ankommer att förordna om tillämpning av denna lag i förhållande till stat, som omförmäles i 1 §.

Konungen meddelar i övrigt de närmare föreskrifter, som erfordras för lagens tillämpning.

Denna lag träder i kraft den

Bilaga 2.

**1) Förslag
till
Lag
om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge med anledning av
beslut om vård eller behandling**

Härigenom förordnas som följer.

1 §

Den som enligt beslut av myndighet i Danmark, Finland, Island eller Norge skall vara omhändertagen för vård eller behandling får efter framställning utlämnas enligt vad som sägs i denna lag för verkställighet av beslutet.

Om utlämning för brott finns särskilda bestämmelser.

2 §

Utlämning får beviljas endast under villkor att framställningen grundas på beslut enligt vederbörande stats lagstiftning om nykterhetsvård, barna- och ungdomsvård, vård av psykiskt sjuka, omsorger om psykiskt utvecklingsstörda eller åtgärder mot försumliga försörjare eller samhällsfarligt asociala,

att den som begäres utlämnad enligt beslutet skall intagas eller hållas kvar på anstalt eller uppehålla sig på plats som särskilt anvisats honom och att beslutet får verkställas i den stat där det meddelats.

3 §

Svensk medborgare får utlämnas endast om han har hemvist i den stat där beslutet meddelats samt beslutet avser vård och det är mest ändamålsenligt att vården beredes honom i den staten.

4 §

Framställning om utlämning göres hos polismyndigheten i den ort där den som begäres utlämnad uppehåller sig. Är uppehållsorten okänd, göres framställningen hos rikspolisstyrelsen som vidarebefordrar den till behörig polismyndighet.

5 §

Om villkoren enligt 2 § och, såvitt angår svensk medborgare, 3 § är uppfyllda och det i övrigt ej föreligger särskilda skäl mot utlämning, förordnar polismyndigheten om utlämning.

I annat fall skall polismyndigheten skyndsamt sända handlingarna i ärendet till länsstyrelsen som beslutar i ärendet.

6 §

När ärende handlägges av polismyndighet eller länsstyrelse, skall förhör hållas med den som begäres utlämnad, om hans hörande ej saknar betydelse för utredningen. Underlåter den som begäres utlämnad att efter kallelse inställa sig till förhör, får han hämtas till förhöret.

7 §

Den myndighet, hos vilken ärende om utlämning är anhängigt, skall förordna biträde åt den som begäres utlämnad, om det fordras för att han skall kunna bevaka sin rätt i ärendet.

Den som förordnats till biträde har rätt till arvode och ersättning för kostnad efter vad som finnes skäligt. Arvodet och ersättningen skall utgå av allmänna medel och stanna på statsverket.

8 §

Kan det skäligen befaras att den som begäres utlämnad avviker eller på annat sätt undandrager sig utlämning, får den myndighet hos vilken ärendet är anhängigt meddela honom förbud att utan tillstånd lämna den uppehållsort som anvisas honom (reseförbud) eller besluta att han skall omhändertagas.

Meddelar polismyndighet beslut enligt första stycket före utlämningsfrågans prövning, får beslutet avse reseförbud under högst tio dagar eller omhändertagande under högst tre dagar. I fall som avses i 5 § andra stycket får polismyndigheten eller länsstyrelsen förordna om reseförbud eller omhändertagande för tiden intill dess länsstyrelsen prövat ärendet. Vid beviljande av utlämning kan förordnas att beslut om reseförbud eller omhändertagande skall gälla för tiden intill dess verkställighet sker.

Föreligger ej längre skäl för reseförbud eller omhändertagande, skall beslutet omedelbart hävas.

9 §

Är någon efterlyst här i riket med anledning av beslut som kan föranleda utlämning enligt denna lag, får polismyndigheten i den ort där han uppehåller sig meddela honom reseförbud eller besluta om hans omhändertagande i avvidan på framställning om utlämning. Sådant beslut får meddelas endast om sannolika skäl föreligger att framställning om utlämning göres och bifalles samt det skäligen befaras, att den som efterlysts avviker eller eljest undandrager sig utlämning. Den myndighet som begärt efterlysningen skall ofördröjligen underrättas om vidtagen åtgärd.

Beslut som avses i första stycket skall omedelbart hävas, när skäl för åtgärden ej längre föreligger eller om framställning om utlämning icke mottagits inom fem dagar från den dag då åtgärden vidtogs. Sedan framställning inkommit, skall reseförbud eller omhändertagande bestå endast om beslut därom meddelas enligt 8 §.

10 §

Beslut i fråga om utlämning skall meddelas utan dröjsmål. Är den som begäres utlämnad omhändertagen enligt 8 §, skall länsstyrelsen, om ej syn-

nerligt hinder möter, meddela beslut inom fem dagar från den dag då handlingarna inkom till länsstyrelsen eller, om omhändertagandet skett därefter, inom samma tid från dagen för omhändertagandet.

Har beslut om utlämning eller om åtgärd enligt 8 eller 9 § meddelats, skall beslutet jämte besvärshänvisning skyndsamt delges den som beslutet avser.

11 §

Talan mot polismyndighets beslut enligt denna lag föres hos länsstyrelsen genom besvär. Besvärshandlingen inges till polismyndigheten. Vid talan mot beslut om utlämning, skall besvärshandlingen ha inkommit inom en vecka från den dag då klaganden delgavs beslutet.

Mot länsstyrelsens beslut föres talan hos Konungen genom besvär. Besvärshandlingen inges till länsstyrelsen. Vid talan mot beslut om utlämning skall besvärshandlingen ha inkommit inom en vecka från den dag då klaganden delgavs beslutet.

Talan mot beslut om reseförbud eller omhändertagande får föras utan inskränkning till viss tid.

12 §

Beslut om reseförbud eller omhändertagande länder omedelbart till efterrättelse.

Polismyndighet och länsstyrelse kan, när särskilda skäl föranleder det, förordna att dess beslut om utlämning får verkställas omedelbart.

13 §

I fråga om utlämning enligt denna lag äger 7 och 18 §§ lagen (1959: 254) om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge motsvarande tillämpning.

14 §

Den som utlämnas från stat som anges i 1 § till annan sådan stat får föras genom riket utan särskilt tillstånd.

15 §

Konungen förordnar om tillämpning av denna lag i förhållande till stat som anges i 1 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971.

**2) Förslag
till
Lag
om ändring i utlänningslagen (1954:193)**

Härigenom förordnas, att 71 § utlänningslagen (1954:193) skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

71 §.¹

Konungen meddelar — — — — — politisk flykting.

Efter avtal — — — — — av avtalet.

Om utlämning för brott och om överförande till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av här i riket ådömt frihetsstraff är särskilt stadgat.

Om utlämning för brott och om överförande till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av här i riket ådömt frihetsstraff samt om utlämning till dessa länder med anledning av beslut om vård eller behandling är särskilt stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971.

¹ Senaste lydelse 1968: 755.

Utdrag av protokoll, hållet i lagrådet den 28 oktober 1969.

N ä r v a r a n d e :

f. d. justitierådet	Lind,
regeringsrådet	Martenius,
justitierådet	Bernhard,
justitierådet	Hesser.

Enligt lagrådet den 22 oktober 1969 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitieärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 3 oktober 1969, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i 87 § regeringsformen avsedda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till 1) *lag om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge med anledning av beslut om vård eller behandling* och 2) *lag om ändring i utlänningslagen (1954: 193)*.

Förslagen, som finns bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Sigvard Holstad.

*Lagrådet yttrade:***Förslaget till lag om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge med anledning av beslut om vård eller behandling**

Av vikt, såväl principiellt som praktiskt, är frågan vilket utrymme myndigheterna har för fri prövningsrätt vid behandling av framställningar om utlämning — alltså utöver prövningen av sådana formella villkor som alltid skall vara uppfyllda för att utlämning skall få ske. Härom görs i remissprotokollet uttalanden som kan jämföras med motsvarande uttalanden i förarbetena till lagarna om utlämning för brott.

I prop. 1957:156 med förslag till lag om utlämning för brott yttrade departementschefen (s. 38) bl. a., att Sverige i fortsättningen liksom dittills torde få vara berett att i viss utsträckning reglera sitt utlämningsväsen genom traktater men att någon uttrycklig sanktion i själva lagtexten av möjligheten att träffa förpliktande överenskommelser inom de gränser som lagen anger ej torde vara behövlig. Departementschefen fortsatte: I förhållande till stat med vilken traktat ej ingåtts sker utlämning efter fri prövning inom den ram som anges i lagen. Vid denna prövning bör be-

aktas, huruvida utlämning till den begärande staten med hänsyn till omständigheterna i det ifrågavarande fallet är en lämplig åtgärd.

I prop. 1959: 72 med förslag till lag om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge, avsedd att ersätta de konventioner som dessförinnan reglerade utlämningsväsendet inom Norden, anförde departementschefen (s. 27) bl. a.: Den föreslagna lagstiftningen vilar på förutsättningen att, även om enligt lagen möjlighet föreligger till utlämning, den i utlämningsärendet beslutande myndigheten likväl skall äga pröva ärendet med hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall. Denna ståndpunkt innebär, att myndigheten kan vägra efterkomma en utlämningsframställning, oaktat lagen ej lägger hinder i vägen för utlämning. Jag anser det mycket betydelsefullt att lagen uppbyggs på detta sätt. Det torde nämligen kunna inträffa, att det i vissa fall kan te sig stötande att utlämna någon, t. ex. i det fall att den gärning för vilken utlämning begäres icke är straffbar i Sverige och det ej heller framstår såsom särskilt angeläget att gärningen beivras i det andra landet. Även andra situationer kan tänkas motivera avslag på en utlämningsframställning, som i och för sig faller inom ramen för lagens bestämmelser. Det bör emellertid framhållas, att den diskretionära prövningsrätt, som sålunda tillkommer den beslutande myndigheten, bör handhas med den största urskillning. Dess uppgift får närmast anses vara att fungera som en regulator i sådana fall, som visserligen faller under lagen men som lagstiftningsvägen svårigen låter sig reglera. I allmänhet bör en lagligen grundad utlämningsframställning efterkommas.

Den i 5 § första stycket av det nu remitterade förslaget upptagna regeln att — när vissa angivna villkor är uppfyllda — polismyndigheten förordnar om utlämning om det ej föreligger särskilda skäl mot utlämning saknar motsvarighet i utredningens förslag. Utredningen har emellertid gjort vissa, i remissprotokollet återgivna uttalanden vilka kan sägas vara av intresse i detta sammanhang. Dessa innehåller bl. a. att den föreslagna lagstiftningen utgår från att från rättssäkerhetssynpunkt förutsättningar finns för medverkan vid verkställighet, att det därför blir föga utrymme för skälighetsbedömningar i det enskilda fallet, att de undantagssituationer, i vilka utlämning skäligen bör vägras, är svåra att överblicka och i allmänhet mindre väl lämpade för närmare reglering, att det därför föreslås att medverkan vid verkställighet inte åläggs vistelselandet som en skyldighet utan utformas som en legal möjlighet och att det därvid förutsätts att en lagligen grundad framställning om utlämning skall bifallas om inte särskilda skäl är däremot.

Remissprotokollet upptar remissyttranden i detta ämne av justitiekanslern, Göta hovrätt och hovrätten för Västra Sverige.

Departementschefen förklarar sig dela utredningens mening att det måste finnas visst utrymme att vägra utlämning trots att de formella förut-

sättningarna är uppfyllda men finner önskvärt att det kommer till klarare uttryck att sådan vägran skall komma i fråga bara i undantagsfall. Och departementschefen uttalar att detta tillgodoses i någon mån om i lagtexten anges att, när de formella förutsättningarna är uppfyllda, utlämning skall beslutas om det inte föreligger särskilda skäl däremot.

I enlighet härmed har den nyss angivna regeln i 5 § tillkommit. Ehuru den är formulerad såsom avseende endast polismyndighetens prövning, är det tydligt att den såsom materiell regel äger samma giltighet för länsstyrelsen och regeringsrätten.

Lagrådet ifrågasätter emellertid om lagtexten bör uppta en regel av sådant innehåll. I fråga om utlämning för brott till de nordiska länderna gäller, såsom det föregående ger vid handen, att en framställning om utlämning i allmänhet bör efterkommas, men detta har inte ansetts behöva komma till direkt uttryck i lagtexten. Att nu förevarande lagförslag däremot upptar en anvisning för den av de formella villkoren obundna prövningen kan ge intryck av att bedömningen skall följa en annan princip. Mest följdriktigt torde vara att nu begagna samma förfaringsätt som tillämpats vid avfattandet av nyss angivna lag.

Lagrådet förordar att detta iakttas och skall under 5 § ange vilken ändring av nämnda paragraf som föranleds härav.

2 §.

Mot missbrukare av narkotika kan ingripande icke ske med stöd av den svenska lagen om nykterhetsvård. Enligt de finska och norska motsvarigheterna till denna lag kan emellertid beslutas att narkotikamissbrukare skall omhändertas för vård. I specialmotiveringen till förevarande paragraf har uttalats att sådana beslut faller inom den föreslagna lagens tillämpningsområde. Att så är förhållandet bör komma till uttryck genom att i lagtexten vid sidan av nykterhetsvård och annan där angiven vård upptas även vård av narkotikamissbrukare.

5 §.

I denna paragraf behandlas förutsättningar i materiellt hänseende för bifall till framställning om utlämning. Samtidigt anges här gränserna för polismyndighetens kompetens. Enligt lagrådets mening vinnes större klarhet om materiella frågor och spörsmål rörande förfarandet behandlas i skilda stadganden. Inledningsvis har lagrådet förordat att rätten till diskretionär prövning bör lämnas utan närmare reglering i författningsbestämmelser. Följes detta förslag kommer 1—3 §§ att uttömmande behandla förutsättningarna för bifall till framställning om utlämning. Första stycket av förevarande paragraf kan då utformas som en ren kompetensregel, vilken endast anger att polismyndigheten, om den finner att villkoren för utlämning är uppfyllda och att utlämning eljest icke bör vägras, får meddela

beslut om utlämning (jfr 15 § lagen om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge samt vad som under förarbetena anfördes om nämnda paragraf). En sådan ändring torde föranleda en redaktionell jämkning av andra stycket. I tillämpningsföreskrifter till en kompetensregel av angivet slag kan till vägledning för polismyndigheterna anges sådana särskilda omständigheter som kan ge polismyndigheten anledning att icke själv bifalla framställningen utan överlämna till länsstyrelsen att träffa avgörandet i utlämningsfrågan.

6 §.

Enligt första punkten i paragrafen skall, när ärende handläggs av polismyndighet eller länsstyrelse, förhör hållas med den som begärs utlämnad, om hans hörande ej saknar betydelse för utredningen. Frågan huruvida vederbörande, när förhör ej anses behövligt, skall lämnas tillfälle att yttra sig i annan form berörs ej i stadgandet. Det är emellertid tydligt att beslut om utlämning inte bör ges utan att den som avses med beslutet fått tillfälle att yttra sig i ärendet. Detta kan i viss mån anses följa av allmänna rättsgrundsatser, särskilt av den princip om obligatorisk kommunikation som i stor omfattning tillämpas i förvaltningen (jfr SOU 1968:27 s. 143 ff). Uppfattningen om räckvidden av sistnämnda princip växlar emellertid och undantag kan tänkas förekomma. När det gäller en så ingripande åtgärd som utlämning till annat land bör principen dock tillämpas utan undantag. Lagrådet förordar därför att i paragrafen upptas uttrycklig föreskrift att beslut om utlämning ej får meddelas utan att den som begärs utlämnad fått tillfälle att yttra sig. Av denna avfattning följer att framställning om utlämning kan avslås utan kommunikation.

7 §.

Förevarande paragraf innehåller i andra stycket bestämmelser om ersättning (arvode och kostnadsersättning) åt biträde. Beslut härom torde ankomma på myndighet som meddelar beslut i utlämningsfrågan. Överlämnar polismyndigheten utlämningsärendet till länsstyrelsen enligt 5 § andra stycket, har den alltså inte att uttala sig om ersättning. Däremot bör så ske om polismyndigheten förordnar om utlämning. När länsstyrelsen eller regeringsrätten fastställer ersättning i samband med prövning av besvär i utlämningsfrågan, kommer fastställandet att avse ersättning som hänför sig till bitrådets arbete i länsstyrelsen, resp. regeringsrätten; jfr vad lagrådet yttrar under 11 §.

11 §.

I första och andra styckena meddelas bestämmelser bl. a. om besvärstid vid fullföljd av talan mot beslut om utlämning, och i tredje stycket föreskrivs att talan mot beslut om reseförbud eller omhändertagande får föras

utan inskränkning till viss tid. Beträffande andra beslut torde, jämlikt lagen (1954:355) om besvärstid vid talan mot förvaltande myndighets beslut, tiden för talan vara tre veckor från det klaganden fick del av beslutet. I fråga om beslut om ersättning åt biträde torde detta gälla vare sig det är biträdet eller den som begärs utlämnad som klagar, ehuru visserligen den sistnämnde i regel lär sammankoppla sådan talan med en talan mot själva beslutet om utlämning och alltså iaktta en besvärstid av en vecka.

Förslaget till lag om ändring i utlänningslagen

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Utdrag av protokoll över justitieärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 30 januari 1970.

Närvarande:

Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, HOLMQVIST, ASPLING, LUNDKVIST, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Geijer, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter lagrådets utlåtande över förslag till

1. *lag om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge med anledning av beslut om vård eller behandling,*
2. *lag om ändring i utlänningslagen (1954: 193).*

Föredraganden redogör för lagrådets utlåtande och anför.

Vad lagrådet förordat under 2, 5 och 6 §§ förslaget till lag om utlämning ger mig inte anledning till erinran. Jag förordar därför att lagrådets förslag till ändringar i dessa paragrafer följs. Jag kan för egen del också ansluta mig till vad lagrådet har uttalat om innebörden av bestämmelserna i 7 och 11 §§ samma lag.

Utöver de av lagrådet föreslagna ändringarna och tilläggen bör vissa redaktionella jämkningar företas i lagförslagen.

Statsverkets kostnader på grund av bestämmelsen i 7 § förslaget till lag om utlämning synes böra bestridas från det under andra huvudtiteln uppförda anslaget till ersättning åt domare, vittnen och parter.

Efter lagrådsbehandlingen har diskussioner förts med de övriga nordiska ländernas justitiedepartement angående gränsdragningen mellan tillämpningsområdena för de nordiska lagarna om utlämning för brott och för den nordiska lagstiftning som nu är i fråga. Med anledning därav får jag till vad som anförts i remissprotokollet under 1 § tillägga följande. Innebär en brottmålsdom i fråga om påföljd att den dömde skall överlämnas till särskild vård och skall därvid, enligt förordnande i domen eller bestämmelse i den tillämpliga vårdlagen, intagning alltid ske på anstalt, bör lagen om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge tillämpas. Detta bör däremot inte ske, om domstolen har överlämnat åt annan myndighet att självständigt bedöma om vårdbehov föreligger och besluta om lämplig vårdform. Frågan om utlämning av den som har dömts till sådan påföljd torde få bedömas enligt den föreslagna lagen vare sig beslut har meddelats att den

dömde skall omhändertas på anstalt eller han endast ålagts att uppehålla sig på plats som särskilt anvisats honom. — Lagrådet har förklarat sig inte ha någon erinran mot de sålunda angivna riktlinjerna för tillämpningen.

Arbetet med motsvarande lagstiftning i de övriga nordiska länderna har nu fortskridit så långt, att lagförslag väntas bli framlagda i Finland, Island och Norge under våren 1970 och i Danmark under hösten 1970. Man torde kunna räkna med att lagförslagen kommer upp till behandling i folkrepresentationerna under innevarande år och att lagstiftningen kan träda i kraft i alla de nordiska länderna den 1 januari 1971.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t genom proposition föreslår riksdagen att antaga de remitterade lagförslagen med de jämkningar som har nämnts i det föregående.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Britta Gyllensten